Team Vastgoedontwikkeling

Plan van Aanpak

VERDUURZAMING GEMEENTELIJK VASTGOED

Inhoudsopgave

1 Inleiding ... 3

1.1 Aanleiding ... 3

1.2 Gemeentelijke ambitie ... 3

1.3 Wettelijk kader ... 3

2 Projectopdracht ... 5

2.1 Opdrachtformulering ... 5

2.2 Projectgrenzen en randvoorwaarden ... 6

3 Projectaanpak ... 7

3.1 Algemeen ... 7

3.2 Activiteiten en producten ... 9

4 Projectorganisatie ... 11

4.1 Rollen en verantwoordelijkheden ... 11

4.2 Kwaliteitsbewaking en communicatie ... 11

5 Planning ... 13

6 Kosten, baten en risico's ... 14

6.1 Kosten ... 14

6.2 Baten ... 15

6.3 Risico's ... 15

Bijlage A Objectenlijst ... 17

Bijlage B Nota aanpak duurzaam en klimaatbestendig Den Helder ... 18

Bijlage C Duurzaamheidsagenda ... 19

Bijlage D Plan van Aanpak SGS Search ... 20

Bijlage E Detailplanning ... 21

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Gemeente Den Helder heeft haar duurzaamheidsambities bepaald. Om deze ambities c.q. doelstellingen te kunnen behalen is het noodzakelijk om onder andere het gemeentelijk vastgoed te verduurzamen. Het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed levert een lagere CO2-uitstoot en lagere energiekosten op, en daarmee een lagere belasting voor het milieu. Zo kan geld worden bespaard, de ecologische voetafdruk worden verkleind en tevens het goede voorbeeld worden gegeven aan burgers en bedrijven.

Naast de gemeentelijke ambitie zijn er wettelijke verplichtingen waaraan het gemeentelijk vastgoed moet voldoen in termen van duurzaamheid / verduurzaming.

1.2 Gemeentelijke ambitie

Met de nota 'Hoofdlijnen van aanpak voor een duurzaam en klimaatbestendig Den Helder' (zie bijlage B) is het SER Energieakkoord voor duurzame groei uit 2013 als maatgevend ambitieniveau vastgesteld. Daarin zijn globale doelstellingen geformuleerd c.q. ambities uitgesproken om te komen tot energiebesparing.
Om de duurzaamheidsambitie nader te concretiseren is in de raadsvergadering van juli 2016 een motie aangenomen om de Gemeente Den Helder in 2040 volledig energieneutraal te hebben.

Om de ambitie te kunnen bereiken is de duurzaamheidsagenda (zie bijlage C) ontwikkeld, waarin de aanpak wordt geschetst om de ambitie verder handen en voeten te geven. Het eerste energiedoel op de tijdlijn is 14% duurzame energie in 2020, gevolgd door 16% duurzame energie in 2023. In deze duurzaamheidsagenda is 50% duurzame energie in 2030 toegevoegd om zo de stappen richting volledig energieneutraal te verkleinen. Tevens is de ambitie vastgelegd om het gemeentelijk vastgoed uiterlijk in 2023 te hebben voorzien van een energielabel C. In vergelijking met het landelijk beleid spreekt de Gemeente Den Helder hiermee in veel gevallen een hoger ambitieniveau uit.

1.3 Wettelijk kader

Er is een tweetal wettelijke kaders waar gemeentelijk vastgoed aan moet voldoen in termen van verduurzaming. De twee kaders worden hieronder beschreven.

Europese Energie-Efficiency Richtlijn (EED)
In 2012 stelde het Europees Parlement de Europese Energie-Efficiency Richtlijn (EED) vast. De richtlijn vermeldt de Europese doelstelling van een 20% lager Europees energieverbruik in 2020.
De regeling stelt verplicht dat er elke 4 jaar een energie audit wordt opgesteld van alle audit plichtige panden in eigendom. De regeling is van toepassing voor ondernemingen met meer dan 250 FTE, een jaaromzet van meer dan € 50 miljoen, of een jaarlijks balanstotaal van meer dan € 43 miljoen. De Gemeente Den Helder valt binnen deze categorie en is hiertoe verplicht.
In deze specifieke opdracht gaat het concreet om gebouwen met een type A inrichting (niet/nauwelijks milieubelastend zoals schoolgebouwen en kantoren), met een jaarlijks elektriciteitsverbruik van meer dan 50.000 kWh of meer dan 25.000 m3 aardgasequivalenten. De Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) ziet in toenemende mate streng toe op naleving van de regeling.

Wet Milieubeheer (Activiteitenbesluit)
Gemeenten hebben bij het eigen vastgoedbezit te maken met de verplichting vanuit de Wet Milieubeheer (Activiteitenbesluit) om alle korte termijn rendabele energiezuinige maatregelen te treffen. Specifiek betreft dit het verplicht uitvoeren van maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar of korter. Het gaat hierbij om gebouwen met een type A inrichting (niet/nauwelijks milieubelastend zoals schoolgebouwen en kantoren), met een jaarlijks elektriciteitsverbruik van meer dan 50.000 kWh of meer dan 25.000 m3 aardgasequivalenten. De Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) ziet in toenemende mate streng toe op naleving van de regeling.

2 Projectopdracht

2.1 Opdrachtformulering

In het kader van de EED richtlijn dienen de energiescans van de plichtige panden gereed te zijn medio 2017, en te zijn goedgekeurd door de Regionale uitvoeringsdienst (RUD).
Ten doel is gesteld om in 2017 het volledige (relevante) gemeentelijk vastgoedbezit energetisch in kaart te hebben gebracht middels energiescans, en de resultaten te hebben verwerkt in duurzame meerjaren onderhoudsplannen (DMOP's). Aan de hand van de energiescans en de DMOP's zullen zowel wetgeving als ambitie het hoofd worden geboden.

Vanuit de duurzaamheidsambitie is ten doel gesteld om vanaf 2018 een jaarlijkse energiebesparing van gemiddeld 2% te behalen en in 2023 het gemeentelijk vastgoedbezit te hebben voorzien van gemiddeld energielabel C.

Om te kunnen voldoen aan de Wet Milieubeheer (Activiteitenbesluit) geldt als doelstelling om energetische maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar door te voeren tussen 2017 en 2019. Dit geld enkel voor de panden waar een EED audit verplicht wordt gesteld. Waar mogelijk dienen de werkzaamheden te worden uitgevoerd op een natuurlijk vervangingsmoment van elementen.

De lange termijn doelstelling is om het gemeentelijk vastgoedbezit op een planmatige en gefaseerde wijze te verduurzamen, verweven met het duurzaamheidsbeleid en het (toekomstig) strategisch vastgoedbeleid van de gemeente. Als stip op de horizon wordt er naar gestreefd om de gemiddelde portefeuille in 2040 volledig energieneutraal te hebben, met tussenstappen in 2020 (14%), 2023 (16%) en 2030 (50%). Als aanvullende ambitie is ten doel gesteld om het gemeentelijk vastgoed in 2030 te hebben voorzien van een gemiddeld energielabel A.

Deze doelstellingen vallen ruim binnen de kaders van de landelijke ambities t.a.v. duurzame energie, CO2-reductie en energieprestatie. De gemeentelijke ambitie prevaleert boven het huidige wettelijk kader, en is daarmee leading. Zie onderstaande tabel ter illustratie.

2017	• Energiescans EED plichtige panden (NL en DH) • DMOP's gemeentelijk vastgoedbezit (DH)
2018	• 1,5% besparing op finaal energieverbruik (NL) • 2% besparing op finaal energieverbruik (DH)
2019	• Energiebesparende maatregelen conform Wet Milieubeheer (NL en DH)
2020	• 14% duurzame energie (NL en DH)
2023	• 16% duurzame energie (NL en DH) • Energielabel C (NL en DH)
2030	• 50% duurzame energie (DH) • Energielabel A (DH)
2040	• 100% energieneutraal (DH en NHN)
2050	• 80-95% energieneutraal (NL)

2.2 Projectgrenzen en randvoorwaarden

Het is niet noodzakelijk om alle vastgoedobjecten van de gemeente Den Helder te verduurzamen. Om een afweging te kunnen maken of een object in aanmerking komt voor verduurzaming zijn de onderstaande criteria van belang.

100% eigendom of enige huurder
De opdracht is om het gemeentelijk vastgoedbezit te verduurzamen, vanuit de ambitie maar ook vanuit het wettelijk kader. Vanwege de EED regelgeving wordt verplicht gesteld dat er ook energetische maatregelen worden bepaald voor de panden waar de gemeente de enige huurder is.

Het gebouw is nog minimaal 5 jaar in gebruik
De opdracht strekt zich tot de panden waar de gemeente 100% eigendom bezit en/of enige huurder is. Indien de gemeente een pand nog slechts enkele jaren gaat gebruiken wordt niet meer voldaan aan bovengenoemd criterium en wordt niet op een kostenefficiënte manier omgegaan met gemeentelijke gelden in termen van Total Cost of Ownership (TCO). Laatstgenoemde is een belangrijke voorwaarde voor het bereiken van de doelstellingen.

Het gebouw staat niet op de nominatie voor sloop of verkoop
Als criterium 2.

Het gebouw wordt gedurende het gehele jaar verwarmd en/of verlicht
Gebouwen welke niet gedurende het hele jaar worden verlicht en/of verwarmd bevatten een groot risico ten aanzien van kapitaalvernietiging. Bij dergelijke panden zijn de investeringen relatief groot in vergelijking met terugverdientijden van energiebesparende maatregelen, en hebben daarmee een sterk negatief effect op de TCO. Hierbij dient te worden gedacht aan monumenten zonder daadwerkelijke gebruiksfunctie en urinoirs.

Als alle bovenstaande criteria met een ja beantwoord kunnen worden komt een object in aanmerking voor verduurzaming.

3 Projectaanpak

3.1 Algemeen

Vooropgesteld is het van belang dat er spoedig nader inzicht komt in de huidige energieprestaties van de gebouwen en de mogelijke besparende (én opwekkende!) maatregelen met investeringskosten en terugverdientijden. Belangrijk middel om tot dit inzicht te komen is het opstellen van uitgebreide energie audits, waarmee wordt voldaan aan de EED wetgeving.

Aan de hand van de gegevens uit de energie audits en de resultaten uit de in 2016 opgestelde Meerjaren Onderhoudsplannen (MOP) wordt per pand een Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan (DMOP) ontwikkeld. Het DMOP maakt inzichtelijk welke korte en lange termijn effecten de maatregelen hebben op energetisch vlak, maar biedt ook goede handvatten ten aanzien van de beheersing van Total Cost of Ownership (TCO). Binnen het DMOP kunnen namelijk meerdere scenario's op verschillende ambitieniveaus worden uitgewerkt om inzichtelijk te maken wat de invloed van diverse scenario's is op zowel de energetische stappen als de cashflow en contante waarde van een vastgoedobject. En uiteindelijk wat dit betekent voor de gemiddelde energetische en financiële performance van het gemeentelijk vastgoedbezit.

De volgende scenario's zullen als businesscase worden uitgewerkt binnen het DMOP:

- Scenario A alle voorgestelde maatregelen direct uitvoeren
- Scenario B alle voorgestelde maatregelen met een terugverdientijd van <5 jaar direct uitvoeren (verplicht minimum volgens EED en Wet Milieubeheer)
- Scenario C alle voorgestelde maatregelen met een terugverdientijd van <15 jaar direct uitvoeren
- Scenario D alle voorgestelde maatregelen met een terugverdientijd van <5 jaar combineren met de uitvoering op een natuurlijk vervangingsmoment
- Scenario E alle voorgestelde maatregelen met een terugverdientijd van <15 jaar combineren met de uitvoering op een natuurlijk vervangingsmoment

Het ambitieniveau of scenario kan niet vooraf per pand worden bepaald en zal per pand verschillen. Het bepalen van een ambitieniveau luistert namelijk zeer nauw met het duurzaamheid- en strategisch vastgoedbeleid van de gemeente. Het gaat er om dat op de meest effectieve en efficiënte manier invulling wordt gegeven aan de doelstellingen om stapsgewijs energieneutraal te worden. Energiebesparende maatregelen dienen daarom zoveel mogelijk te worden uitgevoerd op het natuurlijke vervangingsmoment van een element conform MOP. Gezien de tijdspanne van de huidige MOP's (10 jaar) kunnen scenario's A, B en C van negatieve invloed zijn op de TCO.

Er dient zogezegd aan de knoppen te worden gedraaid binnen het DMOP van een afzonderlijk pand én er moet constant een relatie worden gelegd met het beleid en ambities in termen van duurzaamheid en TCO. Om hier een praktische invulling aan te kunnen geven zal daarom aan elk pand ook een wegings-/urgentiefactor worden toegekend.

Hoewel het de ambitie is om elk afzonderlijk pand te laten voldoen aan de doelstellingen kan het zijn dat dit bij bepaalde panden technisch niet mogelijk is of sterk af te raden is vanwege TCO. Indien hier sprake van is zal dit worden gecompenseerd met extra stappen bij een ander pand, zodat de

portefeuille in gemiddelde zin voldoet aan de doelstellingen. Alle afwegingen en het advies op object- tot portefeuilleniveau zullen worden verwerkt in een allesomvattend uitvoeringsplan verduurzaming gemeentelijk vastgoed, wat aan het college en de raad ter goedkeuring zal worden voorgelegd.

Om het project effectief en efficiënt te kunnen aanpakken is het opgeknipt in meerdere trajecten.

Traject 1 - Pilot
Om te kunnen komen tot inzicht in energieprestaties en besparende maatregelen is een gerenommeerd adviesbureau op het gebied van duurzaamheid geselecteerd, SGS Search. De gebouwen welke vanwege het wettelijk kader geaudit dienen te worden zullen hierbij gelden als pilot. Door SGS Search is reeds een plan van aanpak aangeleverd voor de eerste gebouwen, zie bijlage D. De RUD zal hier een goedkeuring op moeten geven. Vervolgens zal aan het college worden gevraagd een budget beschikbaar te stellen voor de energetische onderzoeksfase van zowel traject 1 als traject 2.

Aan de hand van de gegevens uit de energie audits zal door het team Vastgoedontwikkeling een Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan (DMOP) met diverse scenario's worden opgesteld. Pas zodra de panden vallend onder traject 2 ook zijn voorzien van DMOP scenario's zal door middel van een uitvoeringsplan verduurzaming gemeentelijk vastgoed een allesomvattend voorstel worden uitgewerkt naar het college en de raad.

Na afronding van de energiescans en de DMOP's zal een interne evaluatie met het team plaatsvinden. Tijdens deze evaluatie zal worden teruggeblikt en worden leerpunten en verbetermaatregelen bepaald. Daarnaast zal er een evaluatie met SGS Search plaatsvinden.

Traject 2 – Verduurzaming overig relevant vastgoedbezit
Om bij het totale vastgoedbezit verduurzaming in te kunnen zetten is het eerst nodig om een vollediger inzicht te verkrijgen in het huidig energieverbruik van de overige panden in gemeentelijk bezit. Zodra de energiescans van de pilot zijn afgerond zal er meervoudig worden aanbesteed en na gunning wordt het resterende relevante vastgoed aan een energiescan onderworpen.

Op het moment dat het volledige vastgoedbezit energetisch in kaart is gebracht kunnen de resterende DMOP's worden opgesteld. Bij het opstellen van de DMOP's zal contant een relatie moeten worden gelegd met het strategisch vastgoedbeleid van de gemeente, resulterend in een met scenario's onderbouwd uitvoeringsplan en college-/raadsvoorstel voor het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoedbezit op object- en portefeuilleniveau.
Aan de hand van het voorstel zal tevens een budget voor planmatige verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed worden aangevraagd. Met het goedgekeurde raadsvoorstel en een vastgesteld uitvoeringsplan kunnen de eerste energiebesparende maatregelen worden bepaald en in uitvoering worden gebracht.

Parallel hieraan worden tevens financieringsmogelijkheden onderzocht en zal contact worden gelegd met mogelijke marktpartijen/partners. Hierbij kan worden gedacht aan constructies zoals ESCO's, Green Lease en energieprestatiecontracten.

Traject 3 – Verduurzaming panden in bijzonder beheer/eigendom
Om de gemeentelijke doelstelling volledig energieneutraal in 2040 te kunnen bereiken is het van belang om niet alleen de panden in volledig eigendom te verduurzamen, maar ook de panden waar de

Gemeente Den Helder een directe betrokkenheid bij heeft. Hier was in de duurzaamheidsagenda nog geen rekening mee gehouden in specifieke zin, en wordt voorkomen dat panden tussen wal en schip belanden in het bereiken van de doelstellingen gemeentebreed. Dit traject zal worden ingezet na afronding van traject 1 en 2.

De panden waar de gemeente niet direct verantwoordelijk is voor beheer, onderhoud en renovatie (bijv. onderwijshuisvesting en deelnemingen in NV's/BV's zoals Zeestad en Willemsoord) vraagt een andere rol van de gemeente. De gemeente is niet verantwoordelijk voor de kosten van een energiescan, DMOP en energiebesparende maatregelen, echter wordt vanuit het economisch claimrecht of andersoortige betrekking wel een aanjagende of faciliterende rol gevraagd.
Vanuit de hoofdambitie 100% energieneutraal in 2040 is het van belang om ook deze gebruikers mee te krijgen in het verduurzamingstraject. Waar mogelijk kan dit worden bereikt in samenwerking met duurzaamheidspartners als de Helderse Vallei en het Duurzaam Bouwloket.

Voordat het traject in gang kan worden gezet dient definitief te worden bepaald om welke panden het gaat en wat de juridische positie is van de verbonden partijen. Onderzocht dient te worden in hoeverre hen de gemeentelijke ambitie kan worden opgelegd, indien dit niet mogelijk is dienen zij te worden geënthousiasmeerd.

Vervolgens dient in gesprek te worden getreden met de relevante betrokkenen en er moet worden geïnventariseerd in hoeverre men op de hoogte is van de wetgeving en de gemeentelijke ambities op energetisch vlak. Achterhaald moet worden wat hun ambities op duurzaamheidsgebied zijn en wat zij eventueel al hebben uitgevoerd. Indien er nog geen ambities zijn vastgelegd, of men twijfelt aan de voordelen van verduurzaming, is het van belang om hen over de streep te trekken door de ervaringen en resultaten uit traject 1 en 2 te delen. Dit kan door middel van presentaties en workshops, maar er kan ook aan worden gedacht om gemeentelijke medewerkers op projectbasis beschikbaar (inhuurbaar) te stellen voor onderzoek en implementatie.

De ambities van de betrokken partijen dienen concreet te worden gemaakt in een stappenplan en vervolgens te worden vastgelegd in een intentieovereenkomst. De voortgang dient continu te worden gemonitord door de betrokken partijen, en periodiek tussentijds te worden geëvalueerd.

In bijlage A is een overzicht van de (bekende) objecten opgenomen, uitgesplitst per traject. Daarin is zichtbaar gemaakt welke panden op basis van de gestelde criteria in aanmerking komen voor verduurzaming.

3.2 Activiteiten en producten

Tijdens de projectuitvoering dient een aantal taken te worden uitgevoerd, de hieruit voortvloeiende producten staan hier achter tussen haakjes.

Traject 1

- Verkrijgen goedkeuring RUD op Plan van Aanpak SGS Search (goedkeuringsbrief)
- Budgetaanvraag energetisch onderzoek (college advies en presentatie)
- Opdrachtverstrekking pilot energie audits (opdrachtbrief)
- Energetische inspecties door SGS Search (energie auditrapporten)
- Energie auditrapporten ter goedkeuring voorleggen RUD (goedkeuringsbrief)

- Gegevens energie audits integreren met MOP's in O-Prognose (DMOP)
- Doorrekenen scenario's (concept advies)
- Concept advies voorleggen aan RUD (goedkeuringsbrief)
- Evalueren energie audits, intern en extern (gespreksverslagen, memo's)
- Evaluatie pilot en zo nodig bijstellen Plan van Aanpak (gesprekverslag/memo en aangepast PvA)
- Tussentijdse terugkoppeling voortgang en resultaten naar college (memo / advies / presentatie)

Traject 2

- Budgetaanvraag energetisch onderzoek (college advies en presentatie)
- Nader in kaart brengen energieverbruik overig vastgoedbezit (aangepast Excel overzicht)
- Aanbesteden energie audits resterende relevante panden vastgoedbezit (PvE tender)
- Opdrachtverstrekking/gunning energie audits aan derde partij (opdrachtbrief)
- Energetische inspecties (energie auditrapporten)
- Energie auditrapporten ter goedkeuring voorleggen RUD (goedkeuringsbrief)
- Onderzoeken financieringsmogelijkheden, bijv. ESCO's, EPC of Green Lease (advies)
- Gegevens energie audits integreren met MOP's in O-Prognose (DMOP)
- Doorrekenen objectscenario's en uitwerking advies op portefeuilleniveau (uitvoeringsplan en raadsvoorstel)
- Uitvoeringsplan voorleggen aan RUD (goedkeuringsbrief)

Traject 3

- Duurzaamheidspartners benaderen en inventariseren samenwerkingsmogelijkheden (gespreksverslagen/memo's)
- Bepalen juridische positie van verbonden partijen (uiteenzetting)
- Inventariseren / afbakenen relevante gebouwen en oppervlaktes (aangepaste objectenlijst)
- Inventariseren kennis, ambities en reeds doorgevoerde maatregelen (gespreksverslagen/ memo's)
- Delen ervaringen en resultaten uit traject 1 en 2 (presentaties/workshops)
- Afspraken en plannen vastleggen (collegevoorstel en intentie overeenkomst)
- Voortgang bewaken d.m.v. periodiek overleg (gespreksverslagen/ memo's)
- Tussentijdse terugkoppeling voortgang en resultaten naar college en raad (memo / advies / presentatie)

4 Projectorganisatie

4.1 Rollen en verantwoordelijkheden

Projectleider (Jeffrey)

- Algemene projectcoördinatie en procesbewaking
- Opstellen PvE en begeleiding aanbesteding energiescans traject 2
- Bijstellingen Plan van Aanpak
- Aanjagen en betrekken gebruikers traject 3
- Tussentijdse afstemming met teamleider en afdelingshoofd over o.a. voortgang, kwaliteit en budget
- Bestuurlijke contacten i.s.m. teamleider
- Voorbereiden en opstellen college- en raadsvoorstellen

Projectleden (Rachna, John, Henny en Jeffrey)

- In kaart brengen energieverbruik volledig vastgoedbezit
- Opdrachtverstrekking en uitvoering energetische scans
- Resultaten scans verwerken in DMOP's en scenario's berekenen
- Onderzoeken financieringsmogelijkheden
- Inventariseren (definitief bepalen/afbakenen) relevante gebouwen en oppervlaktes
- Beoordelen en evalueren energie audits en DMOP's (intern en extern)
- Beoordelen college- en raadsvoorstellen
- Bijsturing projectteam

Interne projectadviseurs (Willem en Wendy)

- Bewaking duurzaamheidskader gemeentelijk beleid

Externe projectadviseurs (SGS Search)

- Opstellen Plan van Aanpak energie audits
- Uitvoeren energie audits en aanleveren rapportages
- Aanleveren offerte energiescans traject 2
- Algemene adviezen en ondersteuning inzake duurzaamheidsvraagstukken

4.2 Kwaliteitsbewaking en communicatie

De energie audits worden uitgevoerd conform een vaste systematiek, te weten de Erkende Maatregelenlijst van de Wet Milieubeheer. De maatregelen worden vastgelegd in O-Prognose, de gegevens hieruit worden gebruikt voor het doorrekenen van de diverse scenario's in Excel werkbladen. Het uitvoeringsplan en advies naar college en raad zullen worden vastgelegd in een rapportage in Word formaat. Presentaties van tussentijdse voortgang en resultaten naar college en raad zal worden vastgelegd in Powerpoint.

Kwaliteitscontrole

Stukken aangeleverd door de externe projectadviseurs zullen worden beoordeeld door de projectleider en de projectleden, naar overweging van de projectleider worden deze stukken besproken met de interne projectadviseurs en teamleider.

Stukken opgeleverd door de projectleden worden beoordeeld door de projectleider, zo nodig overlegd de projectleider het met de interne projectadviseurs en teamleider.
Documenten opgesteld door de projectleider zullen eerst worden voorgelegd aan de projectleden en vervolgens door de interne projectadviseurs en teamleider worden beoordeeld.

Overleg structuur
Er wordt periodiek overleg gepleegd om tijdig te kunnen bijsturen:

- Wekelijks overleg tussen projectleider en projectleden
- Tweewekelijks overleg met teamleider en de interne projectadviseurs
- Vierwekelijks overleg tussen projectleider en externe projectadviseur
- Tussentijdse terugkoppeling voortgang en resultaten naar college en raad volgens bestuurlijke termijnkalender

5 Planning

Om de doelstellingen zoals gesteld in paragraaf 2.1 te kunnen bereiken is een planning gemaakt. In grote lijnen ziet de planning er als volgt uit.

2017

- Inventarisatie- en onderzoeksfase van traject 1 en 2
- Vaststelling DMOP's, uitvoeringsplan en budget verduurzaming gemeentelijk vastgoed

2018

- Vastgesteld uitvoeringsplan verwerken in kadernota
- Start uitvoering energiebesparende maatregelen conform vastgestelde DMOP's en uitvoeringsplan
- Afbakening, inventarisatie- en onderzoeksfase van traject 3

Naast bovenstaande globale planning is een gedetailleerde uiteenzetting gemaakt van de benodigde activiteiten en producten en de verdeling van taken en rollen zoals gesteld in paragraaf 3.2 en 4.1. Hierbij zijn vooralsnog alleen traject 1 en 2 volledig gedetailleerd weergegeven; zodra traject 3 definitief is afgebakend zal e.e.a. nader worden uitgewerkt.

De gedetailleerde planning is weergegeven in bijlage E.

6 Kosten, baten en risico's

6.1 Kosten

Energie audit pilotfase
Op basis van de prijsopgave van SGS Search zullen de energie audits van de pilotpanden een investering van € 40.000,- excl. BTW vergen. Dit is inclusief het opstellen van een Plan van Aanpak en exclusief het opstellen van een DMOP.
Vanuit de interne organisatie zal zo'n 40 uur benodigd zijn om de energie audits te coördineren.

DMOP's pilotfase
De DMOP's met bijbehorende scenarioberekeningen zullen worden opgesteld door het interne projectteam. Inschatting is dat het opstellen van een DMOP met scenarioberekeningen 10 uur per pand in beslag neemt, daarnaast wordt gerekend op benodigde projectcoördinatie en afstemmingsoverleg van zo'n 2 uur per pand. Rekening houdend met het aantal panden binnen de pilotfase zal een totale interne urenbesteding van 100 uur benodigd zijn.

Energie audit traject 2:
Het uitgangspunt is dat er 25 panden dienen te worden geaudit. Aan de hand van prijsopgave zal de totale investering voor de audits van traject 2 € 55.000,- excl. BTW bedragen. Vanuit de interne organisatie zal 120 uur benodigd zijn om de energie audits te coördineren.

DMOP's traject 2
De DMOP's zullen worden opgesteld door het interne projectteam. Inschatting dat het opstellen van een DMOP 8 uur per pand in beslag neemt, daarnaast wordt gerekend op benodigd afstemmingsoverleg van 4 uur per pand. Rekening houdend met de 25 panden binnen traject 2 zal een totale interne urenbesteding van 300 uur benodigd zijn.

Besparende maatregelen traject 1 en 2
Op dit moment is nog niet duidelijk welke kosten exact gemaakt moeten worden om het vastgoed te verduurzamen en de hoofddoelstelling in 2040 te bereiken, dat is pas mogelijk zodra de energiescans en de DMOP's gereed zijn. Om toch een voorlopige inschatting te kunnen maken is advies ingewonnen bij SGS Search. Hieronder is inzichtelijk gemaakt wat de gemiddelde kosten voor energetische maatregelen bedragen.

Energiebesparende maatregelen label A	€ 50 per m²
Energie opwekking zonne-energie	€ 33,82 per m²
Energie opwekking groen gas	€ 3,27 per m²
Investeringskosten per m²	**€ 87,09 per m²**
Aantal m2 relevante panden	49.136 m²
Totale investeringskosten	**€ 4.279.254,-**

Let wel, dit zijn enkel indicatieve berekeningen omdat verschillende typen gebouwen, bouwjaren, huidige status en manier van gebruik over één kam moesten worden geschoren.

Kengetallen zijn deels gebaseerd op ervaringen van SGS Search met energieonderzoeken in gebouwen en deels op het rapport 'Verplicht energielabel voor kantoren' van ECN van november 2016. Genoemde bedragen zijn exclusief BTW en er is geen rekening gehouden met eventuele subsidies.
Geschat wordt dat elk pand gemiddeld 40 uur projectcoördinatie en afstemming benodigd voor o.a. aanbesteding, uitvoering en oplevering. Voorlopige schatting is dat er in totaal 1200 interne uren benodigd zijn tot en met 2040.

Reserveringen
Voor de onderzoeksfase in 2017, energie audits en DMOP's, is in totaal een investering van € 95.000,- benodigd. Aan het college en de raad wordt verzocht een onttrekking aan de algemene reserve toe te staan, welke tussentijds zal worden verantwoord in de Turap. Projectcoördinatie en afstemming in deze fase zal ongeveer 560 interne uren in beslag nemen.

Voor het doorvoeren van energetische maatregelen is naar schatting een totale investering benodigd van € 4.279.254,- (tot en met 2040). Deze kosten bestaan uit zowel energiebesparende als – opwekkende maatregelen. Dit bedrag is vooralsnog slechts indicatief; zodra het uitvoeringsplan en de DMOP's zijn vastgesteld in de raad kan pas een definitieve uitspraak worden gedaan over de totale investering en de jaarlijks benodigde reserveringen voor duurzame onderhoudsingrepen.

Traject 3 is vooralsnog buiten beschouwing gelaten omdat de investeringskosten niet voor de gemeente zijn en er nog teveel onbekende factoren zijn. Niet alle panden en oppervlakten zijn bekend en het is nog onduidelijk welke partijen zullen deelnemen. Daarnaast is de samenwerkingsvorm nader te bepalen in overleg met de betrokkenen.

6.2 Baten

In globale zin worden de volgende baten behaald:
- Kostenbesparing
- Effectiever en efficiënter vastgoedbeleid
- Duurzame panden

Baten kunnen pas definitief en specifiek op objectniveau worden uitgedrukt zodra de resultaten uit de energiescans en de DMOP's bekend zijn. Het inschatten van de baten in termen van terugverdientijden is een complex verhaal waar geen concrete (meetbare) inschatting over kan worden gemaakt. Dit omdat te veel variabelen kunnen verschillen en van invloed kunnen zijn, onder andere de energieprijs, energiebesparing, gedrag en investeringskosten.

6.3 Risico's

Het grootste risico is dat de doelstelling tot volledig energieneutraal gemeentelijk vastgoed niet wordt behaald, en er niet (tijdig) wordt voldaan aan het wettelijk kader. Middels voorliggend plan van aanpak wordt getracht de eerste stappen te zetten naar een robuuste aanpak, een volgende stap is een vastgesteld uitvoeringsplan verduurzaming gemeentelijk vastgoed.

Daarnaast dient ook rekening te worden gehouden met de volgende risico's:

- De energie auditrapporten van SGS Search bieden onvoldoende handvatten voor het opstellen van een DMOP
    - Beheersmaatregel: Het is van belang dat de resultaten van de energie audits in de pilotfase snel worden omgezet naar DMOP scenario's zodat afwijkingen en tekortkomingen snel kunnen worden gesignaleerd en hier tijdig op kan worden geanticipeerd in samenspraak met SGS Search. Voorwaarde is de pilotpanden niet in bulk te laten opleveren maar tussentijds separaat per pand.

- Kosten vallen hoger uit dan vooraf ingeschat
    - Beheersmaatregel: Door middel van continue bewaking afwijkingen tijdig signaleren, wijzigingen/bijstellingen doorvoeren in Plan van Aanpak en intern communiceren met bestuursdocumenten

- Tijdsdruk en beschikbaarheid teamleden
    - Beheersmaatregel: Medewerkers vrijmaken door hier rekening mee te houden in het teamresultaatplan en individueel werkplan

Bijlage A Objectenlijst

OBJECTENLIJST VERDUURZAMING GEMEENTELIJK VASTGOED

TRAJECT 1

Straatnaam	Huisnummer	Postcode	Plaatsnaam	Objectsoort	Omschrijving	Aantal m2	Opmerkingen
Ambachtsweg	25	1785AJ	DEN HELDER	Woning	gemeente gebouw	1484	dienstgebouw
Bastiondreef	4	1784	DEN HELDER	Overige bedrijfsruimte	Brandweer kazerne	5900	dienstgebouw
C Gerritsz Geusstr	59	1785EA	DEN HELDER	Sportaccommodatie	Scouting Haakse Hoeck	875	kinderopvang/schouting
Drs. F. Bijlweg	20	1784MC	DEN HELDER	Bedrijfsruimte	Stadhuis	12585	verbouw start in 2017
Drs. F. Bijlweg	22 t/m 150	1784MC	DEN HELDER	Woning	Complex Drs. F. Bijlweg appartementen	7052	appartementen
Jan Verfailleweg	9	1783BW	DEN HELDER	Overige bedrijfsruimte	Helderse Vallei	1480	dienstgebouw in verhuur
Koningdwarsstraat	4	1781EJ	DEN HELDER	Overige bedrijfsruimte	Parkeergarage Koningshoek	5812	parkeergarage

OBJECTENLIJST VERDUURZAMING GEMEENTELIJK VASTGOED

TRAJECT 2

Straatnaam	Huisnummer	Postcode	Plaatsnaam	Objectsoort	Omschrijving	Aantal m2	Opmerkingen
Bankastraat	29	1782TA	DEN HELDER	Overige bedrijfsruimte	gebouw kinder opvang	419	Kinderopvang incl. gymzaal Lombokstraat 4
De Ruijterstraat	33	1782RH	DEN HELDER	Woning	woning	120	huurder
Drooghe Bol	1007	1788VA	JULIANADORP	Sportaccommodatie	Gymzaal	433	gymzaal
Drs. F Bijlweg	2	1784	DEN HELDER	Bedrijfsruimte	VERHUUR bedrijfsruimte sociaal domein	1200	wel meenemen in EED? Vraag??
Duinweg	50	1789AS	HUISDUINEN	Overige bedrijfsruimte	pompgebouw	250	kunstenaars
Julianaplein	43 A	1781HA	DEN HELDER	Overige bedrijfsruimte	bioscoop	950	bioscoop
Kerkhoflaan	4	1783VA	DEN HELDER	Overige bedrijfsruimte	begraafplaats	450	dienstgebouwen
Langevliet	58	1788BG	JULIANADORP	Woning	woningen + bedrijfspanden	240	huurder
Langevliet	60	1788BG	JULIANADORP	Overige bedrijfsruimte	woningen + bedrijfspanden	792	leeg
Linieweg	23 B	1783BA	DEN HELDER	Sportaccommodatie	Sportpark De LinieRugby club Den Helder	865	sportgebouw
Middelzand	3502	1788ES	JULIANADORP	Overige bedrijfsruimte	Basisschool Prinses Margriet, De Stek Meerwerf en Verenigingsgebouw Het Zwanennest	375	betreft 3 lokalen/ruimten gelegen aan voorzijde pand
Middenweg	159 F	1782BE	DEN HELDER	Woning	Watertoren	95	toren
Prins Hendriklaan	19	1781KA	DEN HELDER	Woning	woning	150	lege woning
Reggestraat	38	1784XN	DEN HELDER	Overige bedrijfsruimte	voormalig schoolpand	566	Huurder
Sluisdijkstraat	8 B	1781EH	DEN HELDER	Woning VVE	woning	130	Huurder
Sluisdijkstraat	1	1781 ED	DEN HELDER	Overige bedrijfsruimte	Parkeergarage Sluisdijk	4988	parkeergarage
Spoorstraat	76 A	1781JJ	DEN HELDER	Woning	woning met winkel	155	Gebruikers
Stakman Bossestraat	39 A	1781SW	DEN HELDER	Sportaccommodatie	Gymzaal	340	Gymzaal
Van Foreestweg	39	1787BG	JULIANADORP	Woning	woning	140	Huurder
Van Foreestweg	85 A	1787BG	JULIANADORP	Overige bedrijfsruimte	Brandweerkazerne	413	brandweerkazerne
Vijzelstraat	73	1781TP	DEN HELDER	Overige bedrijfsruimte	voormalige kerk	290	Gebruikers
Visstraat	41	1781CL	DEN HELDER	Woning	woning	115	Huurder
Vogelzand	4103	1788MJ	JULIANADORP	Sportaccommodatie	Gymzaal	352	Gymzaal
Wethouder W. de Boerstr	6	1788AT	JULIANADORP	Woning	woning	120	Huurder

OBJECTENLIJST VERDUURZAMING GEMEENTELIJK VASTGOED

TRAJECT 3

Straatnaam	Huisnummer	Postcode	Plaatsnaam	Objectsoort	Omschrijving	Aantal m2	Opmerkingen
Drooghe Bol	1006	1788VA	JULIANADORP		buurthuis	n.t.b.	betrokken bij nieuwbouw plannen school
Fort Westoever Westoever 1	1	1785 PB	DEN HELDER	Overige bedrijfsruimte	Fort Westoever Westoever	n.t.b.	bedrijfsruimten monument
Hagedoornstraat	4	1783HZ	DEN HELDER	Sportaccommodatie	Sportpark Streepjesberg	n.t.b.	sportpark
Het Nieuwland	2	1784EA	DEN HELDER	Woning	Zwembad Aquacentrum + windmolen	n.t.b.	zwembad
IJsselmeerstraat	188	1784MA	DEN HELDER	Sportaccommodatie	Sportpark Helderse Christelijke Sport Centrale (HCSC)	n.t.b.	sportpark
Ijsselmeerstraat	90B	1784MB	DEN HELDER	Sportaccommodatie	gymzaal	n.t.b.	gymzaal, alleen klein onderhoud door gemeente
Jan Aarjensz Prinsstraat	48	1785 BC	DEN HELDER	Overige bedrijfsruimte	de Duinruiters	n.t.b.	bedrijfsruimten
Jan Verfailleweg	20 c	1783BW	DEN HELDER	Woning	Jan Verfaillweg 20c /bunker	n.t.b.	-
Jan Verfailleweg	620 A	1783BW	DEN HELDER	Overige bedrijfsruimte	Vogelasiel	n.t.b.	-
Juttersplein tje	2	1781JR	DEN HELDER	Overige bedrijfsruimte	winkel	n.t.b.	alleen calamiteiten onderhoud
Keizersgracht	70	1781BA	DEN HELDER	Woning	woning	n.t.b.	alleen calamiteiten onderhoud
Linieweg	27	1783BA	DEN HELDER	Sportaccommodatie	Sportpark De LinieHelderse Sport Club "Hermes"	n.t.b.	sportpark
Lombokstraat	2 a	1782SR	DEN HELDER	Overige bedrijfsruimte	School/ deel Bankastraat	n.t.b.	In hetzelfde pand
Schootenweg	2	1785 LV	DEN HELDER	Overige bedrijfsruimte	Schootenweg 2	n.t.b.	bedrijfsruimte
Sportpark Bremstraat	2	1783JG	DEN HELDER	Woning	sportpark	n.t.b.	Sportpark
Sportpark Landbouwstraat		1787AK	DEN HELDER	Woning	Club gebouw	n.t.b.	Sportpark
Tillenhof	2	1789AW	HUISDUINEN	Overige bedrijfsruimte	gebouw	n.t.b.	-
Violenstraat	1	1782KA	DEN HELDER	Overige bedrijfsruimte	Clubgebouw	n.t.b.	-
NADER AAN TE VULLEN							
Willemsoord							
Heldair							
Port of Den Helder							
Zeestad							
Onderwijshuisvesting							
…..							

Bijlage B Nota aanpak duurzaam en klimaatbestendig Den Helder

Hoofdlijnen van aanpak voor een duurzaam en klimaatbestendig Den Helder

juni 2015

Inleiding

Welke wereld geven we door aan de generatie na ons?
Dat is de centrale vraag bij duurzaamheid. Dit onderwerp is van ons allemaal.

Dit betekent dat duurzaamheid en klimaatbestendigheid geen apart beleidsveld is maar doorwerkt in alle beleidsvelden.

Er is ook geen apart budget beschikbaar voor duurzaamheid en klimaatbestendigheid. Middelen en mogelijkheden zijn te vinden binnen alle beleidsvelden.

Het is een proces van kleine stapjes waar bewustwording, samenwerking en kansen zien en benutten belangrijke ingrediënten zijn.

In deze notitie wordt aangegeven waar die kansen en mogelijkheden de komende jaren liggen in Den Helder

Duurzaamheid

Verduurzaming van Den Helder is alleen mogelijk in samenwerking met partijen in de stad. De gemeente kan het goede voorbeeld geven en speelt een belangrijke rol bij het communiceren, stimuleren en faciliteren van initiatieven op het gebied van duurzaamheid, maar zoveel mogelijk partijen moeten actief mee gaan doen en hun eigen verantwoordelijkheid nemen.

Er is op het gebied van energie- en klimaatbeleid veel dynamiek en veel partijen zijn actief en zoeken de samenwerking met elkaar. De gemeente Den Helder wil hierin haar eigen verantwoordelijkheid nemen en haar afspraken met het Rijk en de Provincie nakomen.

De huidige stand van zaken is als volgt te typeren:

- Den Helder doet al veel op het gebied van duurzaamheid, maar dit wordt nog altijd onvoldoende samengebracht onder het thema duurzaamheid
- Bij de eigen gemeentelijke organisatie ligt de meest directe invloed en dit communiceert het beste naar buiten; “het goede voorbeeld geven”.
- Den Helder kent voldoende maatschappelijk initiatief op het gebied van duurzaamheid om als gemeente bij aan te haken
- Een langere termijn strategie begint met netwerken van en draagvlak bij een aantal grotere invloedrijke partijen.
- Dit is van belang omdat de gemeente zelf maar beperkte middelen en mogelijkheden heeft om duurzaamheid te stimuleren.

Communiceren

stimuleren

faciliteren

samenwerken

Energieakkoord

Het energieakkoord dat door de VNG is ondertekend in 2013 is ook voor Den Helder het uitgangspunt:

- een besparing van het finale energieverbruik met gemiddeld 1,5 procent per jaar.
- 100 peta-joule aan energiebesparing in het finale energie verbruik van Nederland per 2020
- een toename van het aandeel van hernieuwbare energie opwekking (nu ruim 4 procent) naar 14 procent in 2020.
- een verdere stijging van dit aandeel naar 16 procent in 2023.
- ten minste 15.000 voltijdsbanen, voor een belangrijk deel in de eerstkomende jaren te creëren.

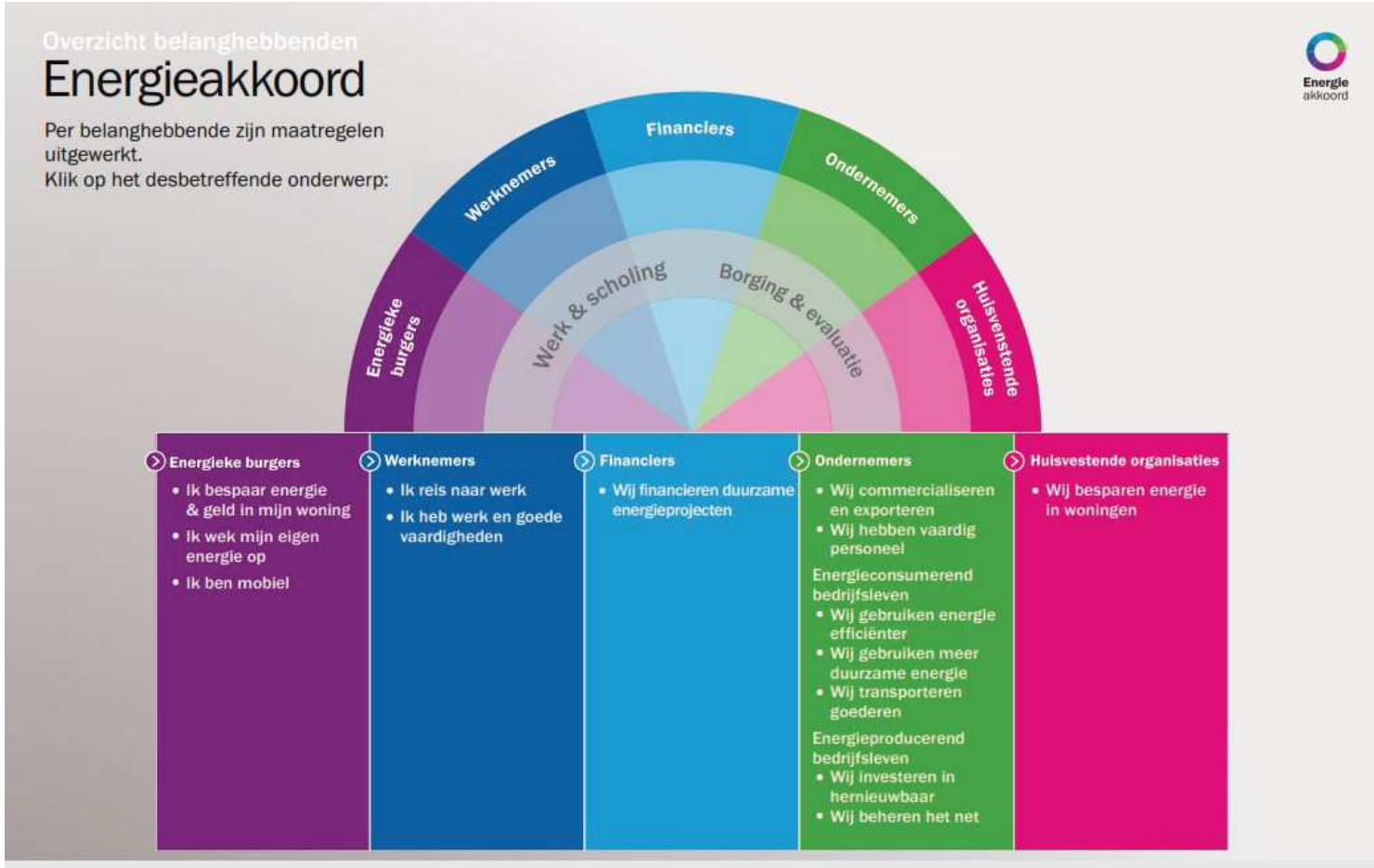

Klimaatbestendigheid

Een goede kwaliteit van de leefomgeving is een basisvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat en goed functionerende steden. Overstromingen en toenemende kans op hevige neerslag, droogte en hitte tasten deze kwaliteit aan. We willen ons land zoveel mogelijk klimaatbestendig en waterrobuust inrichten. Zowel binnen- als buitendijks en op regionaal en lokaal niveau. De Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie, die op Prinsjesdag 2014 verscheen, stimuleert en bindt alle overheden om dit daadwerkelijk te gaan doen.

Met de ondertekening van de intentieverklaring ruimtelijke adaptatie geven - behalve overheden - ook marktpartijen, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen aan een coalition of the willing te vormen. Om te zorgen dat de steden en dorpen in 2050 klimaatbestendig zijn, streven de partijen ernaar om klimaatbestendig en waterrobuust inrichten uiterlijk in 2020 integraal onderdeel te laten zijn van hun beleid en handelen. Ook de gemeente Den Helder heeft de landelijke Intentieverklaring Ruimtelijke Adaptie ondertekend op 9 oktober 2014.

In Den Helder heeft inmiddels een Klimaatatelier plaatsgevonden, waar de stresstest light een onderdeel van is, als start van een proces waarbij in een volgende stap burgers, bezoekers en ondernemers worden betrokken om samen te werken aan een klimaatbestendige stad.
Het begint met bewustwording. Van daaruit kan er gezamenlijk gewerkt gaan worden aan een klimaatbestendige stad. Klimaatveranderingen kunnen vertraagd worden door een actief beleid op het gebied van duurzaamheid. Ook daar zijn alle partijen in de samenleving bij nodig.

Kennisportaal Ruimtelijke Adaptatie
Bereid uw gebied voor op overstromingen, extreme neerslag, droogte en hitte met de handreiking en hulpmiddelen
Waarom Ruimtelijke Adaptatie?
Aan de slag met de handreiking. Volg de stappen onder Weten, Willen en Werken om waterrobuust en klimaatbestendig te handelen. Of ga direct naar de hulpmiddelen.
WETEN
Analyse van uw gebied
Lees meer
WILLEN
Formuleren van uw ambitie
Lees meer
WERKEN
Toepassing in beleid en regelgeving
Lees meer
Kwetsbaarheid
Doelen en opgaven
Borgen

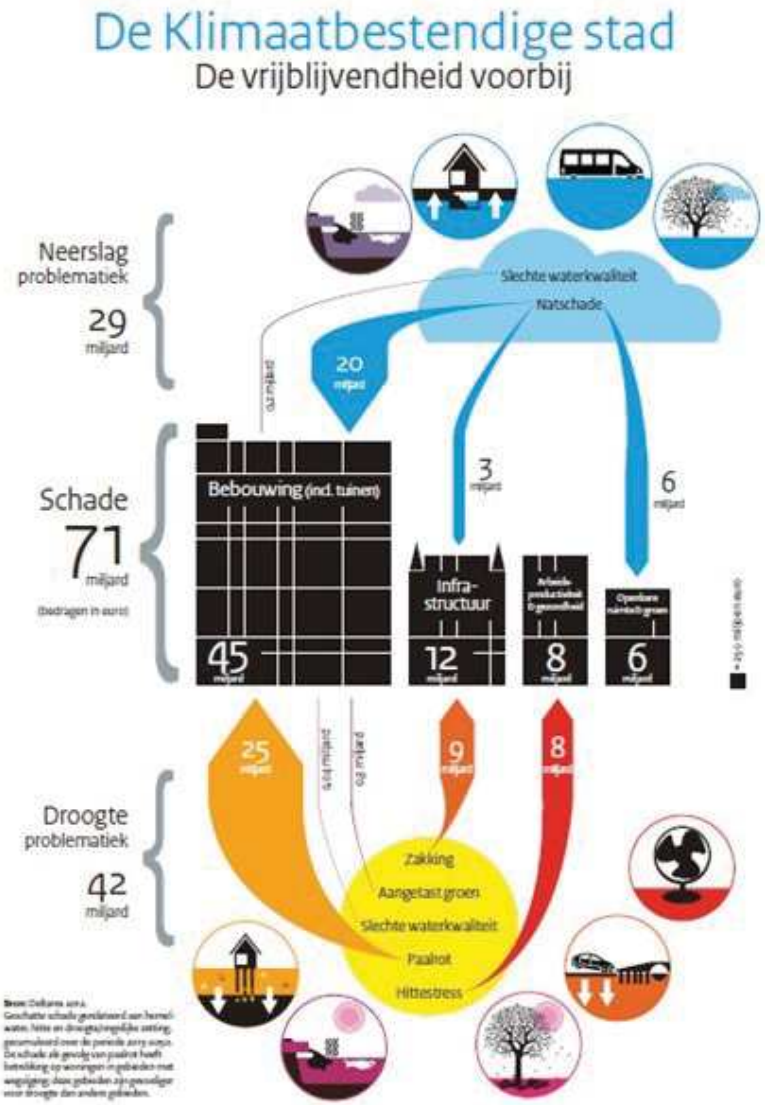
De Klimaatbestendige stad
De vrijblijvendheid voorbij
Neerslag problematiek
29 miljard
Schade
71 miljard
(bedragen in euro's)
Droogte problematiek
42 miljard
Slechte waterkwaliteit
Natschade
20 miljard
3 miljard
6 miljard
Bebouwing (incl. tuinen)
45 miljard
Infra-structuur
12 miljard
8 miljard
6 miljard
25 miljard
9 miljard
8 miljard
Zakking
Aangetast groen
Slechte waterkwaliteit
Paalrot
Hittestress

Hoofdlijnen van een aanpak voor een duurzaam en klimaatbestendig Den Helder

Van afvalpreventie naar grondstof

Verantwoordt omgaan met afval, afvalinzameling en het hergebruik van de ingezamelde grondstoffen levert een belangrijke bijdrage aan het sparen van het milieu. Er zijn daarom landelijk doelstellingen vastgelegd waar gemeenten aan moeten voldoen in het kader van de afvalinzameling. In LAP2 (Landelijk Afval Plan 2010-2015) is een doelstelling geformuleerd voor 95% nuttige toepassing van afval en verplicht 60% materiaalhergebruik in 2015. Dit is later door staatssecretaris Atsma aangescherpt naar een ambitieniveau van 65%. Vervolgens is de doelstelling nogmaals verhoogd naar 75% in 2020. Veruit de beste methode om te komen tot een zo hoog mogelijk materiaalhergebruik is gescheiden inzameling aan de bron.

Voor Den Helder betekent dit dat er een grote slag gemaakt zal moeten worden en dat het moment is aangebroken om een andere weg in te slaan en te kiezen voor zoveel mogelijk gescheiden inzamelen van de verschillende afvalstromen.
Dit betekent een essentiële wijziging in de inzamelsystematiek. Uitgangspunt is hierbij kostenneutraliteit. Er ligt een voorstel voor een gefaseerde overgang naar het zogenaamde omgekeerd inzamelen. Omgekeerd inzamelen houdt in dat de grootste inzamelfracties (GFT, papier en kunststof) gescheiden huis-aan-huis worden ingezameld bij de laagbouw door middel van rolemmers. Het gebruik van deze rolemmers is daarmee niet langer vrijwillig. Het restafval wordt ‘op afstand gezet’ door middel van een ondergrondse container op een centrale plek in de wijk.
Omgekeerd inzamelen is een traject dat de nodige inzet en betrokkenheid vraagt van de gemeente en haar bewoners. Men moet op een andere wijze gaan inzamelen en er dient een nieuwe inzamellogistiek opgezet te worden.

Energieproductie (wind, zon)stimuleren

Den Helder heeft de ambitie om in 2020 tenminste 20% van de energiebehoefte van Den Helder te vervullen met duurzame energie en in 2050 voor tenminste 50%. Het meewerken aan de realisatie van grootschalige duurzame energiebronnen in periode 2010 – 2025 is hiervoor een belangrijk middel. De mogelijkheden voor windenergie op land zijn zeer beperkt vanwege de belemmeringen die er uitgaan van de luchthaven en Defensie.

Daarom komt er extra druk te liggen op andere bronnen van duurzame energie: zon, biomassa, water. Voor Den Helder liggen er vooal kansen op het gebied van zonne-energie
In 2014 is de zonneparken-notitie vastgesteld die de kaders aangeeft waaronder particuliere ondernemingen zonne-parken kunnen realiseren in Den Helder. Via acties als SamenZonneEnergie en de actie van de woningcorporatie wordt de productie van zonne-energie op daken van woningen gestimuleerd.

Bodemkwaliteit verbeteren

Begin 2015 is een bodemprogramma 2015-2018 vastgesteld. Met daaraan gekoppeld de middelen om het uit te voeren voor een bedrag van ruim 2 miljoen euro over 4 jaar.
Met het bodemprogramma 2015-2018 streeft de gemeente de volgende doelstellingen na

- De uitvoering van de nazorg op in het verleden uitgevoerde saneringen met restverontreiniging.
- Onderzoeken en indien nodig saneren of beheersen van alle locaties met (mogelijk) risico's voor de volksgezondheid.
- Onderzoeken en indien nodig saneren of beheersen alle locaties met (mogelijk) risico's op verspreiding van verontreinigende stoffen (spoedlocaties op basis van verspreidingsrisico's) en ecologische spoedlocaties.
- De stedelijke vernieuwing stagneert niet door bodemverontreiniging.
- Bij grootschalige grondwaterverontreiniging beheersen of saneren d.m.v. een gebiedsgerichte aanpak in samenwerking met betrokken partijen.
- Het Bodemloket wordt in 2015 aangesloten op het regionale systeem waarmede de bodeminformatie digitaal beschikbaar komt.

Natuur en landschapsontwikkeling

De gemeente Den Helder heeft de kwaliteit van het omliggende landschap herontdekt. De kwaliteiten van de waardevolle natura 2000 natuurgebieden en de prachtige groene structuren in de stad, zoals de Stelling en de Nollen, worden steeds meer versterkt en gebruikt bij ruimtelijke ontwikkelingen in en om de stad. Zo wordt aan de Noordkant gewerkt aan het verbinden van de stad met de zee. Hierbij wordt nagedacht over een multifunctionele Zeedijk met diverse functies die een schakel in plaats van een barrière wordt. De eerste projecten gaan naar verwachting in 2016 van start.

Aan de westkant wordt de verbinding van Nieuw Den Helder met de duinen versterkt. Na de aanleg van het Duinpark midden in de wijk is de aandacht nu verplaatst naar de rand. Sportpark de Streepjesberg kan door de aanleg van twee nieuwe kunstgrasvelden compacter worden ingericht en de vrijgekomen ruimte zal worden in gericht als een nieuw duingebied met fiets- en wandelpaden die de duinen met de wijk verbinden. In latere fases ligt er de ambitie om het Duinpark te verbinden met de duinen door middel van een drietal groene structuren die vanuit de duinen de wijk inlopen.

Tenslotte wordt er hard gewerkt aan de uitvoering van diverse projecten rondom de stelling. Naast het herstelde stuk liniedijk en twee gerealiseerde coupures verandert ook de invulling van de forten. Zo worden met behulp van Waddenfondsgelden door Zeestad en Stichting Stelling de forten Kijkduin en Westoever grondig gerenoveerd ter versterking van hun recreatieve functie. De andere twee forten Erfprins en Dirksz. Admiraal ondergaan in de toekomst mogelijk ook een transformatie, maar dit is afhankelijk van de huidige gebruikers.

Door middel van deze en andere, kleinere projecten hoopt Den Helder haar relatie met het landschap te versterken en nog meer te werken aan haar eigen identiteit met het maritieme profiel.

Verduurzaming bestaande woningvoorraad

Het landelijke energieakkoord is ingegaan op 1 januari 2014. In het akkoord staat onder andere opgenomen dat alle gemeenten voor 2016 een energieloket voor hun inwoners beschikbaar moeten stellen. Het doel is om de kwaliteit van de woningvoorraad te verbeteren en bewoners bewust te maken van de besparingsmogelijkheden.

Voor de regio Kop van Noord-Holland en de regio West-Friesland wordt hier de komende 3 jaar invulling aan gegeven middels het Duurzaam Bouwloket. Inwoners uit de regio West – Friesland en de Kop van Noord – Holland kunnen voor vragen en informatie op het gebied van duurzaam (ver)bouwen, energiebesparing of energie opwekken terecht bij het Duurzaam Bouwloket. Het Duurzaam Bouwloket staat borg voor een onafhankelijk, professioneel en gratis advies.

Via de website, per mail of telefonisch kunnen inwoners bij het Duurzaam Bouwloket terecht voor al hun vragen over kwaliteitsverbetering en besparingsmogelijkheden voor de woning. Ook staat het Duurzaam Bouwloket regelmatig op markten en zijn ze aanwezig tijdens informatiebijeenkomsten. Daarnaast gaan de gemeenten uit de regio de komende jaren samen met het Duurzaam Bouwloket actief de wijk in. Door infraroodbeelden en maatwerkadviezen te maken voor verschillende woningtypen wordt er voor de bewoners een beeld geschetst van de mogelijkheden op het gebied van energiebesparing en kwaliteitsverbetering in een soortgelijke woning. Naast het thema energie zijn de onderwerpen gezondheid, wooncomfort en het toekomstgeschikt maken van uw woning belangrijke aandachtspunten binnen de nieuwe energieloket structuur.

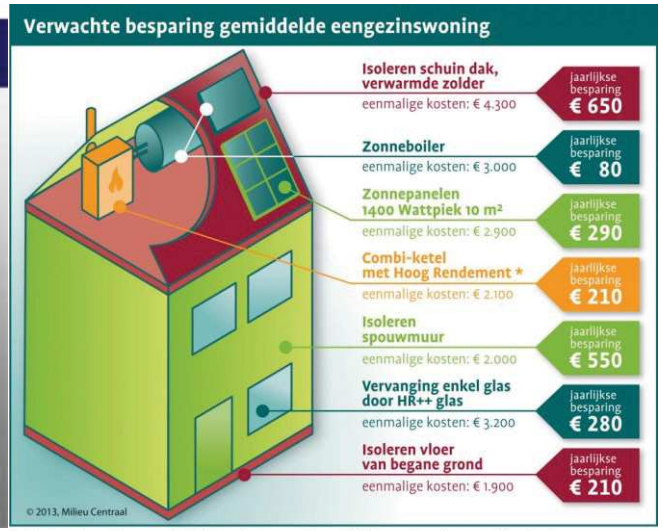

Berekening is gebaseerd op een gemiddeld huishouden (3 personen) in gemiddelde eengezinswoning waarin de betreffende besparingsmaatregel niet is uitgevoerd. Uitgangspunt gasprijs van € 0,65 p/m³ en elektriciteitsprijs van € 0,23 p/kWh (prijspeil 2013-2014).
* Vervanging van een VR-combiketel door een HR-107 combiketel

Energiebesparingsaanpak bedrijven

Verhoging van de prioritering van energiebesparing als onderdeel van de Wet milieubeheer bij handhaving (afd. 2.6, art,. 2.15 Activiteitenbesluit milieubeheer) is eveneens een onderdeel van het energieakkoord. Tot nu toe worden de mogelijkheden uit de Verruimde Reikwijdte van de Wet milieubeheer onvoldoende benut, waardoor een groot besparingspotentieel blijft liggen.
De VNG en het ministerie van Infrastructuur en milieu hebben in juli 2014 alle gemeenten aangeschreven met het verzoek aan bestuurders om hogere prioriteit toe te kennen aan energiebesparingsmaatregelen met een terugverdientijd van < 5jaar bij de grotere bedrijven. In het energieakkoord is overeengekomen dat naast stimuleringstrajecten ook toezicht en handhaving wordt ingezet op de uitvoering van energiebesparingsmaatregelen met een terugverdientijd van < 5 jaar te borgen.
In het gebied NHN wordt gekozen voor een twee sporen aanpak, waarbij ingezet wordt op stimuleren en controleren.
In Noord-Holland Noord willen wij enthousiaste ondernemers helpen en twijfelaars over de streep trekken met praktische tools en aansprekende voorbeelden om stappen te zetten in energiebesparing.
Dit willen we doen door:
- slim gebruik te maken van bestaande informatie,
- indien nodig aanvullende kennis te vergaren door gericht onderzoek,
- kennisdelen via bijeenkomsten voor ondernemers aan de hand van thema's,
- inzetten op energiebesparing bij de reguliere controle bezoeken. Ook hier zetten we in op goede voorlichting, praktische handreikingen, maar ook op het bewaken en monitoren van de resultaten, zodat bij onvoldoende resultaat ook tijdig kan worden ingegrepen.

Om dit proces te ondersteunen is inmiddels een subsidie toegekend aan het samenwerkingsgebied NHN.

ERKEND DUURZAAM

Verduurzaming van de eigen gemeentelijke organisatie

Wanneer de stad verduurzaamt is het van belang dat de gemeente zelf het goede voorbeeld geeft.
Dit doet zij al op het gebied van de openbare verlichting waarin Den Helder één van de kopgroepgemeenten is. Maar er is méér mogelijk op het gebied van het energieverbruik van de eigen organisatie, maar ook van de aan de gemeente gelieerde organisaties zoals bijvoorbeeld de onderwijsvoorzieningen.

Onderwerpen die verder aangepast kunnen worden zijn:

- Mobiliteit gemeentelijke organisatie
- Duurzaam inkopen gemeente
- Duurzaam personeelsbeleid
- Bewustwording
- Gemeentelijke uitstraling
- Energieproductie op gemeentelijk vastgoed
- Verduurzaming gemeentelijk vastgoed

Gerichte publieksacties uitvoeren

Wanneer een stad wil verduurzamen is het van belang dat de burgers meedoen. Een eerste stap daarin is een proces van bewustwording op gang brengen. Daarbij is het van belang dat de burgers er profijt in zien dat hun stad aan het verduurzamen is. Via deze strategie worden een aantal publieksacties uitgevoerd waarin de burgers actief kunnen meedoen, hun leef en woonsituatie verbetert en waarin zij zich bewust worden van de noodzaak van verduurzaming.
Een greep uit de mogelijke acties zijn:

- De dag voor de duurzaamheid
- Landelijke zwerfvuilactie: Den Helder schoon
- Klimaatstraatfeestdag
- Acties uitvoeren in het kader van wijkgericht werken, o.a. het beheren van de eigen buurt
- Stimulering stadslandbouw
- Energy-battle

Netwerken, community-vorming en green-deals als belangrijke werkvormen

Een duurzame, eerlijke en veerkrachtige samenleving is een kwestie van een lange adem. Er is niet één oplossing. Het is een gezamenlijk leerproces en een omgaan met onzekerheden. Daarbij is het van belang steeds goed te zien waar de mogelijkheden van verandering liggen in Den Helder, uiteraard binnen het bestaande beleid. Een volledige transitie is dan ook een samenspel tussen burgers, overheid en bedrijfsleven. Competente partners die willen samenwerken aan een duurzame samenleving. Status, positie of representativiteit tellen daarbij veel minder dan moed, doorzettingsvermogen en creativiteit. Horizontale, dynamische netwerken zullen zorgdragen voor het uitvoeren van concrete acties die dienen als voorbeelden. Ondertussen is het van belang dat noodzakelijke veranderingen worden verbonden en verankerd in de bestaande structuren. Den Helder is lid van het GDO, Gemeenten voor duurzame ontwikkeling.

Den Helder heeft de afgelopen jaren hard gewerkt aan een schoon, heel en veilig strand en wil dit in de toekomst graag behouden en waar mogelijk uitbouwen. De Green Deal Schone Stranden zorgt ervoor dat goede voorbeelden vanuit Den Helder met andere kustgemeenten worden gedeeld en creatieve ideeën van andere gemeenten worden overgenomen. In de overeenkomst worden ook concrete acties vastgelegd, waarmee de partijen een extra bijdrage leveren aan schone stranden. Het gaat hierbij zowel om het schoon maken als het schoon houden van stranden.
Green Deals zijn instrumenten van de rijksoverheid om goede, ‘groene’ initiatieven vanuit de maatschappij te ondersteunen en te stimuleren. Er zijn in Nederland ook Green Deals voor de Visserij en voor de Scheepsafvalketen. Deze zijn ondertekend door Port of Den Helder. De drie Deals vullen elkaar uitstekend aan. Tijdens het vissen krijgen vissers van allerlei afval in hun netten dat door anderen is gedumpt. In Den Helder doen kotters al jaren mee aan het project van KIMO Nederland-België.

GDO Gemeenten voor Duurzame ontwikkeling

Fishing For Litter

KIMO NEDERLAND EN BELGIË

Mobiliteit

Den Helder herijkt het verkeers-en vervoersplan met de opdracht om meer aandacht te besteden aan de verduurzaming van de mobiliteit. Dan gaat het om onderwerpen als

- Duurzaam ontwerp van wegen
- Stimulering fiets- en voetgangersvervoer
- Stimuleren autodelen en het nieuwe rijden
- Schonere voertuigen
- Schonere bevoorrading
- Actieve inbreng duurzaamheidwensen bij concessieverlening OV
- Stimulering alternatieve brandstoffen, waaronder elektrisch rijden
- Mobiliteitsmanagement

Toezicht op gemeentelijke taken betreffende het thema woon- en leefklimaat

Bij de gemeente ligt een belangrijke taak als het gaat om het garanderen van een gezond en kwalitatief hoog niveau woon- en leefklimaat voor haar burgers, bedrijven en bezoekers.
In wetgeving gaat het dan om de uitvoering van de wetten Wabo, Wro, Milieuwet, Waterwet, Woningwet, Huisvestingswet en Monumentenwet.
Het college van B&W is verplicht de voorgeschreven taken conform de betrokken wetten adequaat uit te voeren. De gemeenteraad heeft daarbij een toezichthoudende taak.

Het kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING) heeft in opdracht van de VNG toezichtindicatoren vastgelegd voor het thema woon- en leefklimaat. Deze indicatoren bieden de basis voor horizontale verantwoording tussen college en raad om uitvoering te geven aan de wet revitalisering generiek toezicht (RGT). Ook dienen deze indicatoren als basis voor de verticale verantwoording aan de toezichthouder. In het geval van het thema Woon- en leefklimaat is de verticale toezichthouder de provincie.

De toezichtindicatoren betreffen Wabo, Wro, Huisvestingswet, Woningwet, Monumentenwet en Waterwet. Wanneer de vragen bij elk wetsartikel worden beantwoord ontstaat een goed beeld of de gemeente haar wettelijke taken op het thema woon- en leefklimaat adequaat uitvoert.
De informatie wordt tot een rapportage verwerkt op de site www.waarstaatjegemeente.nl van KING.

KWALITEITS INSTITUUT NEDERLANDSE GEMEENTEN

Verbetermatrix Waarstaatjegemeente (fictief)

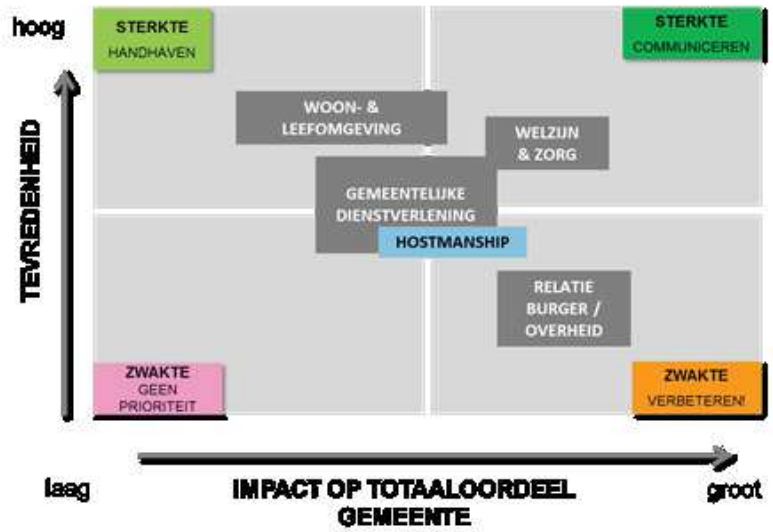

Duurzame economie stimuleren

Vanuit de Strategische Visie Den Helder 2020 ontwikkelt Den Helder ‘een duurzame economie met de offshore, de haven, kennis & technologie (inclusief onderwijs), duurzame (wind)energie, toerisme & recreatie en zorg & wellness als belangrijkste dragers’ . De belangrijkste activiteiten daarin zijn:

- Energy Valley
- De verdere ontwikkeling MCN
- Ontwikkeling energiecluster
- De Verduurzaming van Willemsoord, i.s.m Marine en Port of Den Helder
- Duurzaam ondernemen Strand (greendeal strand)

Actieve communicatie over duurzaamheid bevorderen en een raadswerkgroep duurzaamheid als ambassadeurs

Duurzaamheid heeft alles te maken met bewustwording en gedragsverandering. Om dit te bereiken is communicatie nodig. Dus moet er veel gepraat worden over duurzaamheid, zowel intern als extern. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de meest moderne communicatiemiddelen. Daarnaast speelt stichting De Helderse Vallei een belangrijke rol in dit proces. En in dat kader starten we een duurzaamheidscafé.

Den Helder kent de raadswerkgroep duurzaamheid. Elk raadswerkgroeplid is een ambassadeur van duurzaamheid binnen de Gemeente Den Helder. Met deze opdracht kan duurzaamheid integraal onderdeel worden binnen de gemeente, zowel naar binnen (organisatorisch) als naar buiten (beleidsmatig en uitvoerend). Met een focus op een thema, zoals hierboven beschreven kunnen de deelnemende raadsleden op kortere termijn een belangrijke bijdrage leveren aan een breed gedragen actieplan voor realisatie van de landelijke Klimaatdoelstellingen 2020.

Daarnaast zal de raad en het college van B&W het kopje ‘duurzaamheid’ opnemen in alle raads- en collegevoorstellen. Hiermee gaat afgedwongen worden dat het aspect ‘duurzaamheid’ altijd meegenomen wordt.

DUURZAAM COMMUNICEREN
COMMUNICEREN OVER DUURZAAMHEID
DE ZIN EN ONZIN

De Helderse Vallei
waar je de natuur beleeft

Bijlage C Duurzaamheidsagenda

GEMEENTE DEN HELDER

Aanzet duurzaamheidsagenda

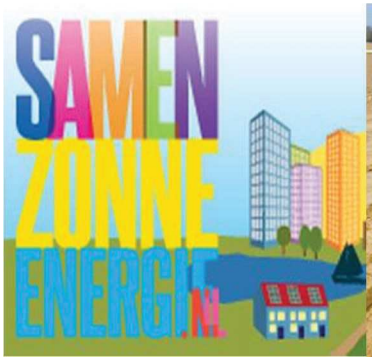

Samenvatting

Den Helder wilt als gemeente een voorbeeldfunctie vervullen in de ambitie om een 100% energie neutrale gemeente te worden. In juli 2016 is een motie aangenomen om dit doel voor 2040 te bereiken. Daarnaast zijn er nog landelijke en regionale doelen gesteld zoals in onderstaand figuur. Dit document focust daarom ook eerst op het doel 14% duurzame energie in 2020 als eerste stap richting energieneutraal in 2040.

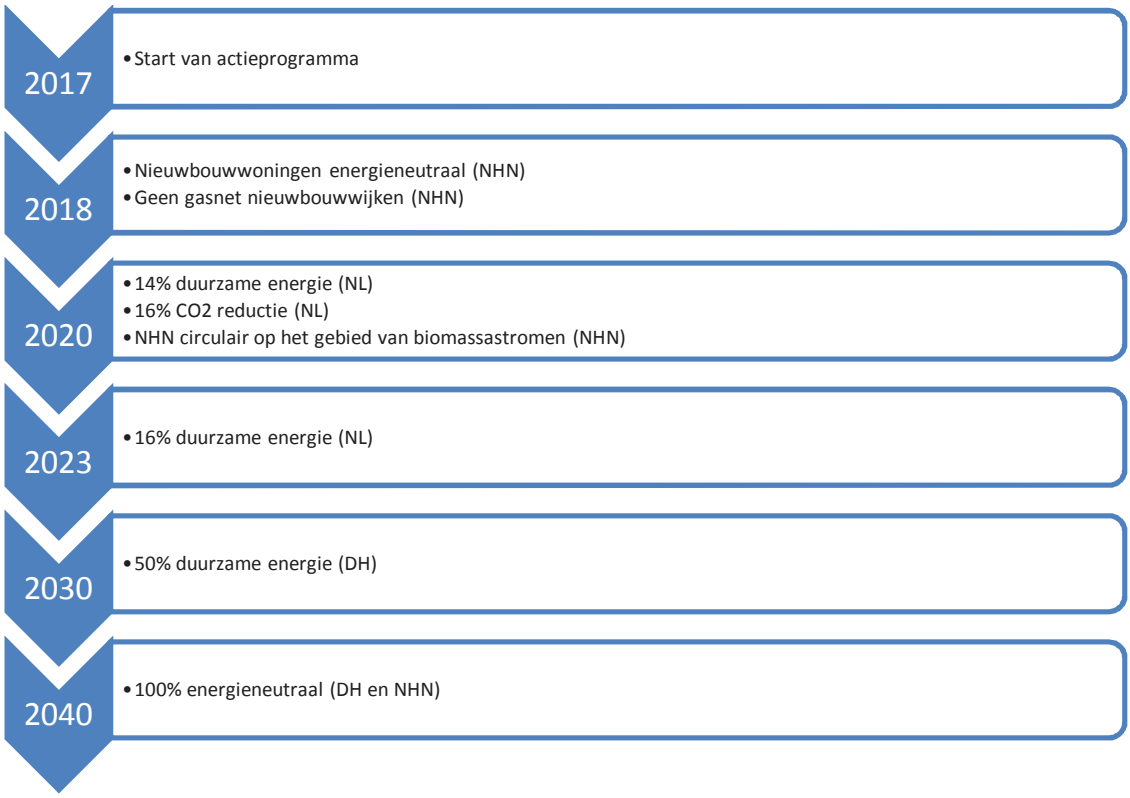

Het huidige energieverbruik in de gemeente is 4.500 TJ per jaar. Hiervan wordt 84 TJ hernieuwbaar opgewekt, in totaal is dit 1.9%. Er zijn dus grote stappen te zetten naar 14% duurzame energie in 2020. Dit doel is uitsluitend te behalen door een combinatie van energiebesparing en hernieuwbaar opgewekte energie. Hierbij wordt ingezet op 2% besparing per jaar en de rest hernieuwbaar op te wekken. Dit betekent 349 TJ besparen en 497 TJ hernieuwbaar opwekken in 2020.

Doelen 2020
349 TJ besparing (2% per jaar)
497 TJ hernieuwbaar opwekken

Den Helder kan zeker op het gebied van wonen, verkeer en vervoer en publieke dienstverlening veel besparen. Daarnaast liggen voor energieopwekking veel kansen op het gebied van zonne-energie en aard- en omgevingswarmte. Voor het winnen en gebruiken van aard- en omgevingswarmte zijn eerst nog onderzoeken benodigd om de precieze kansen te identificeren en hier een sluitende businesscase op te verkrijgen. Ook restwarmte krijgt hierin een prominente rol. De te nemen stappen uit het actieprogramma zijn sluitend voor het behalen van 14% duurzame energie in 2020. Wanneer acties niet uitgevoerd worden is de kans groter dat het doel niet behaald wordt. Acties zijn onderscheiden in energiebesparende en energieopwekkende acties.

Wanneer een overheid van inwoners en ondernemers acties op het gebied van duurzaamheid verwacht is het belangrijk dat zij het goede voorbeeld geeft. Het gemeentelijk vastgoed is hier een goede mogelijkheid voor. Zo stelt landelijk beleid dat kantoorpanden in 2023 een energielabel C moeten bereiken. Ook een goede informatievoorziening voor inwoners en ondernemers is essentieel. Zo zijn er veel subsidiemogelijkheden voor verduurzaming. Dit moet via het duurzaam bouwloket prominenter inzichtelijk gemaakt worden, ook voor ondernemers.

Tabel 1: Globale raming energieopwekking

Nr	Maatregel	Uitvoering	Thema	Kosten	TJ	Kostenverdeling	
						GDH	SDE+
1	Onderzoeksbudget	2017-2020	O	€ 80.000			
2	Warmtenet voorbereiding	2017	HE	€ 120.000			
3	Warmtenet uitvoering	2018	HE	€ 1.000.000	50		
4	Bodemwarmtewisselaars		HE	xx.xxx	51		
5	Geothermie onderzoek	2019	HE	€ 120.000			
6	Zonne-energie voorbereiding	2017-2020	HE	€ 20.000			
7	Zonne-energie investering	2017 en 2019	HE	€ 600.000	195		
8	Biomassaketel Helderse Vallei	2017	HE	€ 110.000	10		
9	Windenergie voorbereiding	2017-2020	HE	€ 20.000			
10	Windenergie uitvoering	2020	HE	€ 4.500.000 tot € 7.500.000	80		

Tabel 2: Globale raming energiebesparing

Nr	Maatregel	Uitvoering	Thema	Kosten	TJ	Kostenverdeling	
						GDH	SDE+
11	Subsidie energiebesparing bestaande woningen	2017-2020	B	€ 55.000	120		
12	Verduurzaming gemeentelijk vastgoed (DMOP's)	2017-2020	B	pm	1,2		
13	Subsidie Nul-Op-Meter woningen	2017-2020	B	€ 70.000	3		
14	Duurzame woningbouw	2017-2020	B	€ 25.000	10		
15	Duurzaam bouwloket	2017-2020	B	€ 15.000	36		
16	Energiebesparing bedrijven	2017-2020	B	€ 45.000	124		
17	Verduurzaming gemeentelijke organisatie	2017-2020	B	€ 40.000	76		
18	CO2 prestatieladder	2017	O	€ 15.000			
19	Onderzoek verduurzaming mobiliteit	2017	O	€ 50.000			
20	Onderzoek 'zonne' fietspaden	2019	O	€ 30.000			
21	Verduurzaming verkeer en vervoer	2017-2020	B	€ 5.000			
22	Verbetering fietsvoorzieningen	2018	B	€ 200.000	96		
23	Investering openbare verlichting vervangen door ledverlichting in 15 wijken van Nieuw Perspectief	2017-2020	B	€ 1.500.000*	X		
24	Duurzaamheidscafé	2017-2020	P	€ 2.500			

In deze tabel staan de acties uit het actieplan die kosten meebrengen weergegeven. In de agenda zijn ook acties opgenomen waar geen kosten aan verbonden zijn. Deze staan verder in het document beschreven.

* Meerprijs bij vervangen van armatuur.

Thema's

B: Besparing
HE: Hernieuwbare Energie
O: Onderzoek
P: Publieksactie

Met de benoemde acties is het doel van 14% in 2020 te behalen maar het is belangrijk om oog op de toekomst te houden. Hierbij is het duidelijk geworden dat geïnvesteerd moet worden in innovaties en nieuwe technieken om meer hernieuwbare energie op te wekken. Dit komt doordat de mogelijkheden voor hernieuwbare energieopwekking die nu bekend zijn, beperkt toepasbaar zijn binnen de eigen gemeente. Daarnaast is het een zeer gunstige actie om aandelen te verkrijgen in een windmolenpark. Hierdoor zal de hoeveelheid hernieuwbaar opgewekte energie aanzienlijk toenemen.

Inleiding

In de zomer van 2015 is de kadernotitie aangenomen “Hoofdlijnen voor een aanpak naar een duurzaam en klimaatbestendig Den Helder”. Eén van de speerpunten binnen die aanpak is het verduurzamen van de gemeente.

De afgelopen jaren zijn er al verscheidene acties geweest om te werken aan dit doel. Zo heeft Den Helder vier keer ondersteuning gegeven aan een collectieve inkoop voor zonnepanelen voor particulieren, is er beleid vastgesteld voor het ontwikkelen van zonneweiden, is er een start gemaakt met een transformatie van de openbare verlichting naar LED, zijn de eerste vier E-laad palen geplaatst en zijn er verschillende publieksacties geweest.

Ook andere partijen zijn aan de slag zoals woningstichting die woningen verduurzaamt en daken beschikbaar stelt voor de plaatsing van zonnepanelen. In juli 2016 is door de gemeenteraad een motie aangenomen om het beleid aan te scherpen en het doel van 100% energie neutrale gemeente vóór 2040 te bereiken. Energieneutraal houdt in dat de energie die gebruikt word binnen de gemeente hernieuwbaar opgewekt wordt binnen de gemeentegrens, in samenwerking met andere gemeenten of uit eigendom van de gemeente. Verder is er bij voorkeur geen gebruik van fossiele brandstoffen omdat deze niet hernieuwbaar zijn en een hoge CO_2-uitstoot hebben. Daarnaast is de gemeente circulair op het gebied van biomassastromen.

Naast de ambitie van 100% neutraal wil De gemeente Den Helder als organisatie een voorbeeldfunctie binnen de gemeente vervullen in deze ambitie. Momenteel wordt er via het Nieuw Perspectief Openbare Ruimte ook ingezet op duurzaamheid. Duurzaamheid is een van de speerpunten binnen het Nieuw Perspectief Openbare Ruimte. Energieneutraal sluit hier dan ook feilloos op aan.

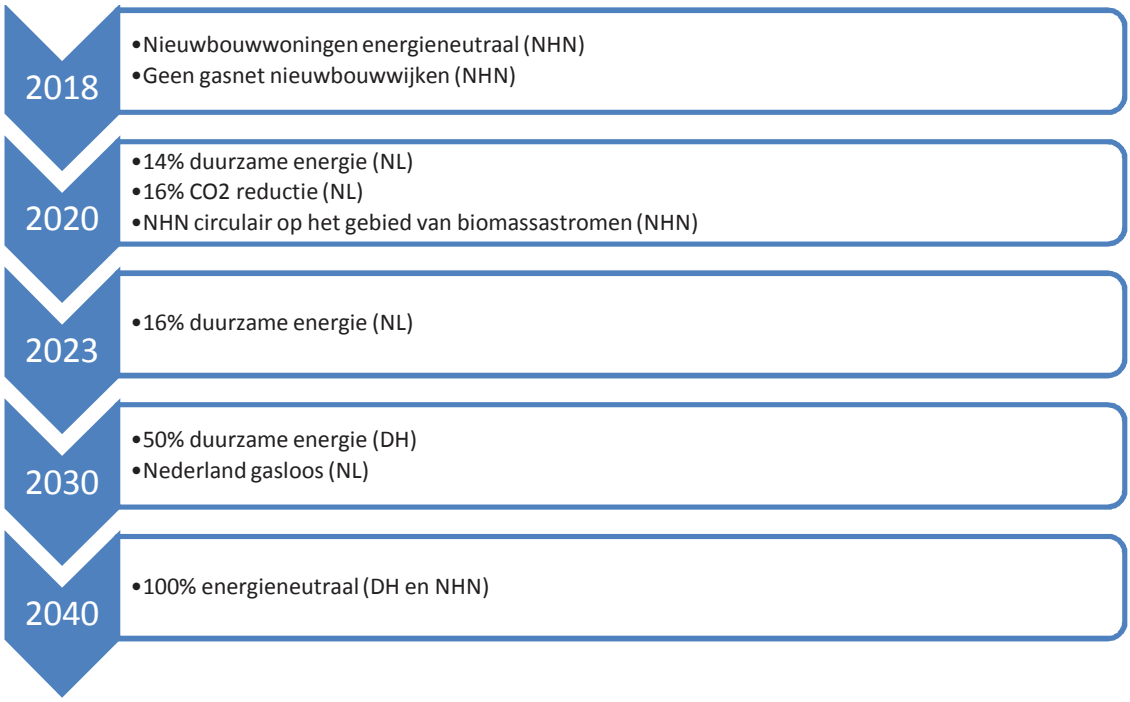

Figuur 1: Duurzame energie doelen

Omdat 2040 nu wordt beschouwd als een stip aan de horizon zijn in **Figuur 1**~~Figuur 1~~ alle energiedoelen weergegeven op het tijdspad tussen nu en energieneutraal in 2040. Door nu te starten met invulling geven aan deze tijdlijn door middel van actieplannen zal het einddoel van energieneutraal in 2040 steeds dichterbij komen. Sommige van deze doelen zijn opgelegd vanuit het Rijk, anderen zijn gesteld door het samenwerkingsverband op Noord-Holland Noord niveau wat momenteel wordt begeleid door de RUD. Het eerste energiedoel op de tijdlijn is 14% duurzame energie in 2020, gevolgd door 16% duurzame energie in 2023. In deze duurzaamheidsagenda is 50% duurzame energie in 2030 toegevoegd om een extra tussenstap te creëren om zo de stappen richting energieneutraal te verkleinen.

In dit document wordt een start gemaakt met de acties richting energieneutraal in 2040. Hierbij wordt gefocust op **14% duurzame energie in 2020 als eerste te behalen doel**. Hiermee voldoen we aan de door het rijk aangegeven ambitie. In 2020 zal een nieuw actieplan worden opgesteld waarbij genomen acties geëvalueerd worden en nieuwe acties opgesteld.

Huidige stand van zaken

Het huidige energieverbruik in de gemeente is 4.500 TJ per jaar. Hiervan wordt 84 TJ hernieuwbaar opgewekt wat overeenkomt met **1.9% van het totale energiegebruik.**. Hiermee ligt Den Helder als gemeente onder het landelijk gemiddelde van 5,8% in 2015.

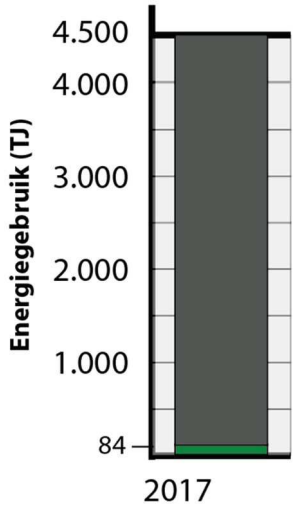

Figuur 2: Huidig energieverbruik

In **Figuur 3**~~Figuur 3~~ is het energiegebruik per sector weergegeven. Hierin is af te lezen dat woningen het meeste energie verbruiken in de gemeente. Op de tweede plaats komt verkeer en vervoer en op de derde plaats staat publieke dienstverlening. In deze drie sectoren valt dus de meeste winst te behalen met betrekking op energiebesparing.

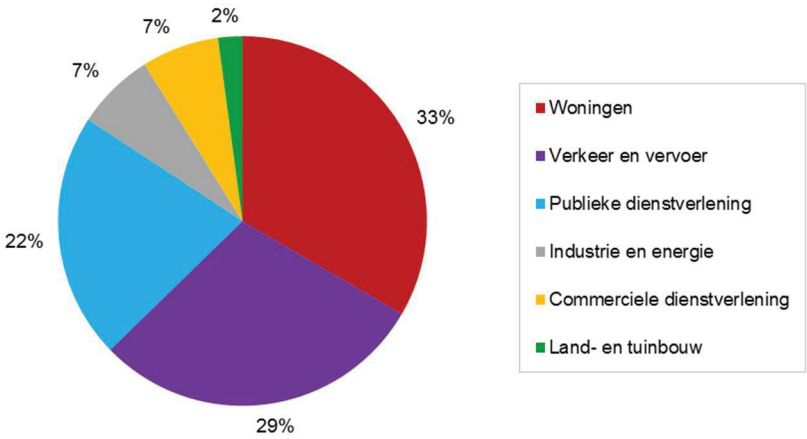

Figuur 3: Diagram energiegebruik per sector in 2014 in gemeente Den Helder

Oog op de toekomst

In 2016 zijn door het Servicepunt Duurzame Energie (Uitbeijerse, 2016) scenario's opgesteld met hoe Den Helder als gemeente energieneutraal zou kunnen worden. Deze zijn weergegeven in **Figuur 4**~~Figuur 4~~. Wanneer de lijnen van besparing en energieopwekking elkaar raken is de hoeveelheid verbruikte energie gelijk aan de hernieuwbaar opgewekte energie. In dit figuur is af te lezen dat energieneutraal zijn in 2040 uitsluitend te behalen is door ambitieus in te zetten op energiebesparing en energieopwekking.

Het landelijke doel om 14% hernieuwbare energie op te wekken in 2020 is uitsluitend te behalen door middel van een ambitieus scenario voor hernieuwbare energie. Voor het energiebesparing scenario is meer speling. Hierdoor is gekozen voor een scenario van 2% besparing per jaar en hierop de hoeveelheid hernieuwbare energie aan te passen zodat 14% duurzame energie in 2020 behaald wordt.

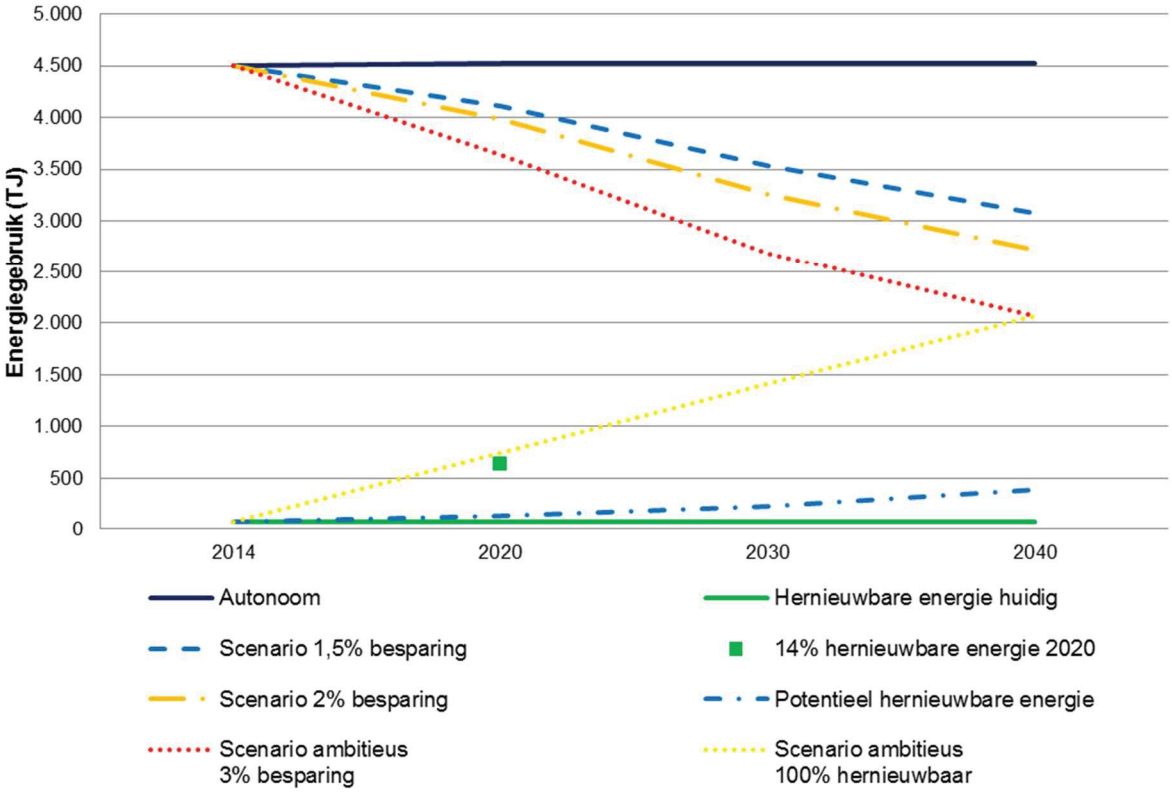

Figuur 4: Scenario's door Servicepunt Duurzame Energie (Uitbeijerse, 2016)

Vervolgens is gefocust naar de waarden benodigd om 14% duurzame energie te behalen in 2020. Dit om te bepalen welke scenario's hieraan voldoen. In **Figuur 4**~~Figuur 4~~ staan de scenario's van zowel energiebesparing als van het vergroten van de duurzaam opgewekte energievoorraad tegen elkaar afgespiegeld voor het jaar 2020. Hierbij valt op dat met alleen energiebesparing of alleen het scenario 'ambitieus 100% hernieuwbaar' het percentage van 14 procent nooit gehaald kan worden. Er zal dus een combinatie gemaakt moeten worden van investeren in hernieuwbare energieopwekking en energiebesparing. **Tabel 3**~~Tabel 2~~ vertaalt deze scenario's naar waarden en percentages hernieuwbare energie. De dikgedrukte cijfers geven aan wanneer het doel van 14% gehaald wordt. Uit deze tabel is af te leiden dat met alleen besparing of alleen inzetten op hernieuwbare energie het doel niet te behalen is. Het enige scenario waarbij de doelen gehaald worden voor hernieuwbare energie is het scenario ambitieus 100% hernieuwbaar. Er moet dus een combinatie gemaakt worden van energiebesparing en hernieuwbare energieopwekking.

Tabel 3~~2~~: Streefwaarde 14% duurzame energie in 2020 op basis van scenario's door Uitbeijerse (2016)

	Hernieuwbaar huidig	Potentieel hernieuwbare energie	Scenario ambitieus 100% hernieuwbaar
Autonoom scenario	1,9%	4,4%	13,3%
Scenario 1,5% besparing	2,0%	4,9%	**14,6%**
Scenario 2% besparing	2,1%	5,0%	**15,0%**
Scenario 3% besparing	2,3%	5,5%	**16,4%**

Berekening van het resultaat per scenario wat behaald wordt wanneer deze uitgevoerd zouden worden. Hierin is zichtbaar dat met alleen energiebesparing de 14 procent niet haalbaar is. De dikgedrukte cijfers geven aan wanneer het doel behaald word.

In **Figuur 5**~~Figuur 5~~ is twee procent besparing uitgestippeld op het tijdspad tussen 2017 en 2020. Deze besparing komt uit op 349 TJ in 2020. Het energiegebruik in 2020 komt dan uit op 4.151 TJ. Omdat het gestelde doel 14% duurzame energie in 2020 is willen wij de hoeveelheid hernieuwbare energieopwekking hierop aanpassen. Dit betekent dat in 2020 I 581 TJ hernieuwbaar opgewekt moet

worden. De huidig hernieuwbaar opgewekte energie bedraagt 84 TJ, een toename van 497 TJ in 2020 is dus
noodzakelijk om het doel van 14 procent energieneutraal te behalen. Figuur 6~~Figuur 6~~ geeft uiteindelijke doel weer, 100% hernieuwbare energie in 2040, met 14% als eerste stap in deze richting.

Doelen 2020
349 TJ besparing (2% per jaar)
497 TJ hernieuwbaar opwekken

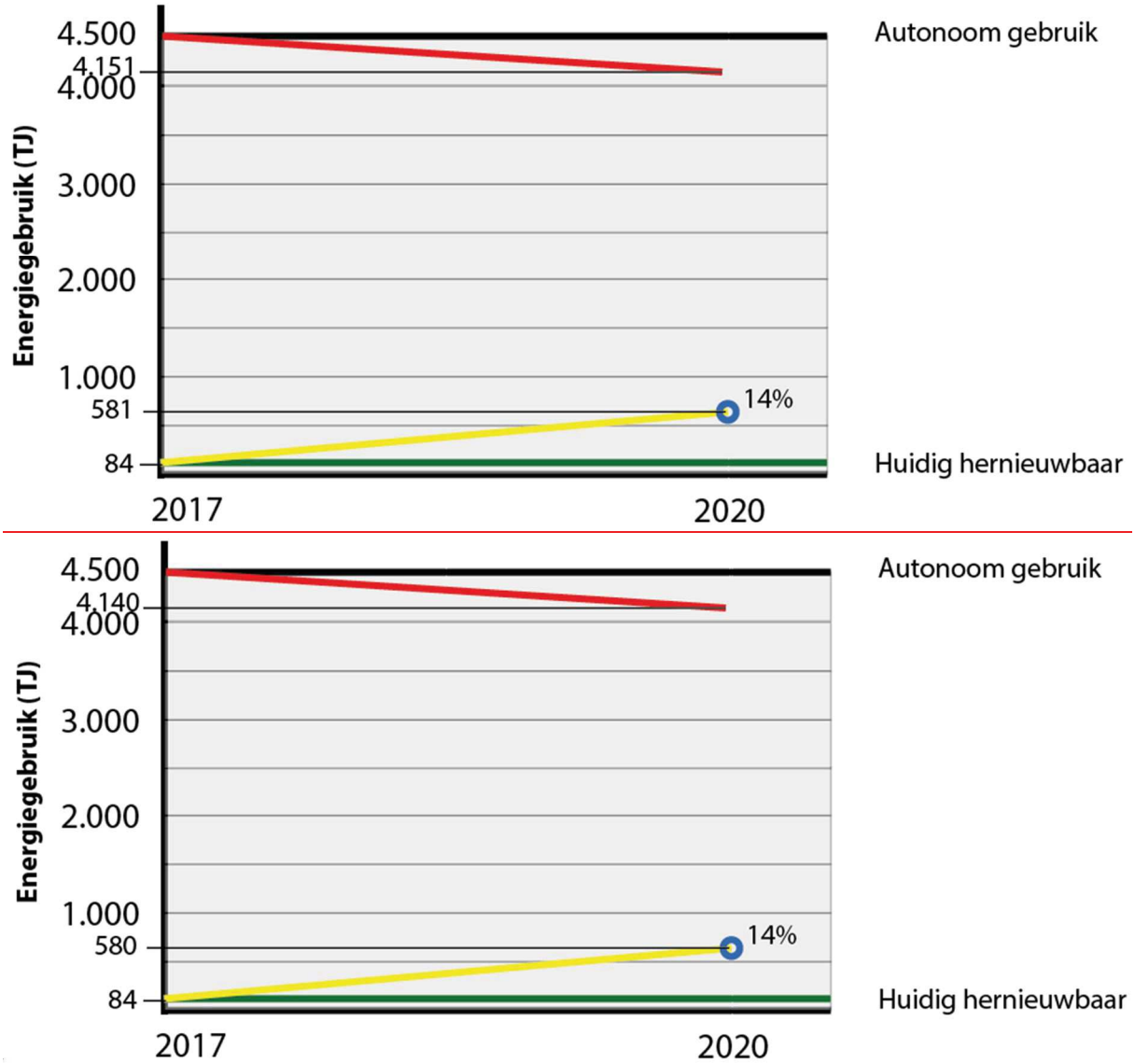

Figuur 5: Gestelde doelen over het tijdspad tot 2020

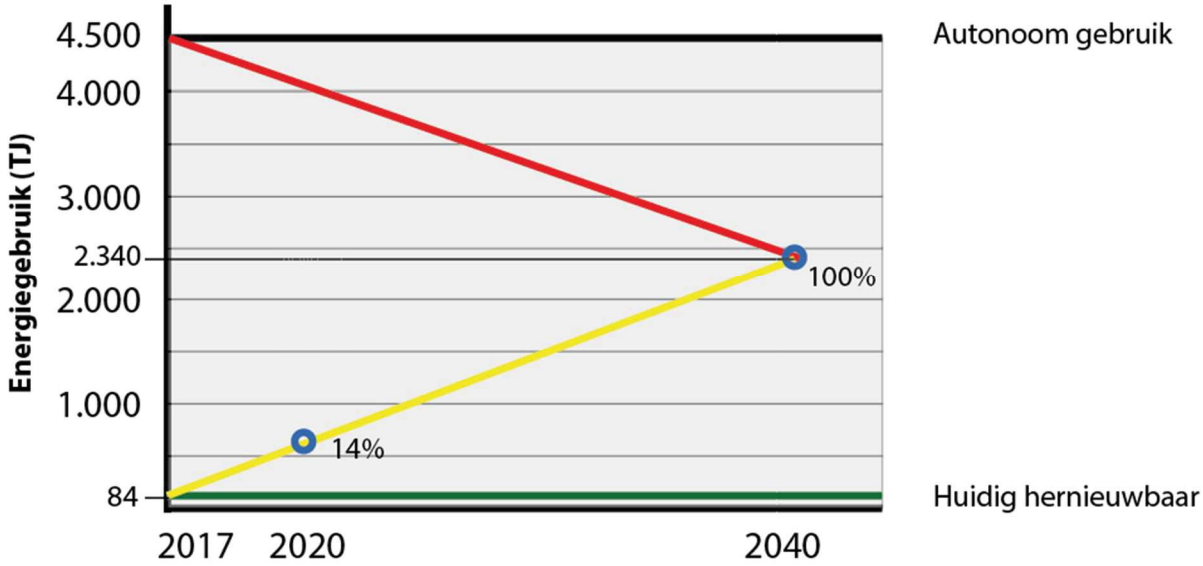

Figuur 6: Gestelde doelen over het tijdspad tot 2040

Berekening op basis van 2% besparing (rode lijn) en rest toename hernieuwbare energieopwekking. De hoeveelheid hernieuwbare energie is bepaald door 14% op het resterende energiegebruik.

In **Figuur 7**~~Figuur 7~~ is het potentieel voor hernieuwbare energie in Den Helder weergegeven. Hierin is windenergie niet meegenomen. In de grafiek is te zien dat aard- en omgevingswarmte als voornaamste weergegeven is, gevolgd door zonne-energie.

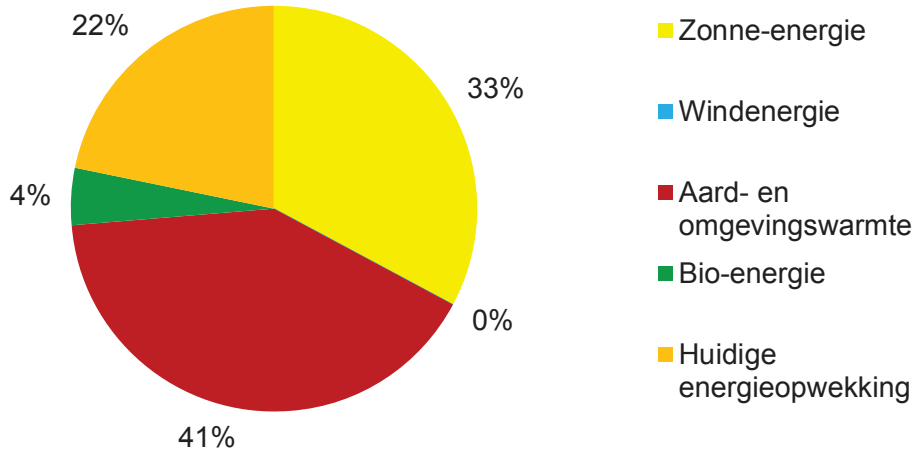

Figuur 7: Potentieel hernieuwbare energie

Plan van aanpak

Om van 1,9% hernieuwbare energie naar 14% hernieuwbare energie te gaan in 2020 zullen de nodige stappen gezet moeten worden. Deze zijn verdeeld in energieopwekkende acties en energiebesparende acties. Bij de acties staat vermeld wat deze opleveren en bijdragen aan het behalen van 497 TJ aan hernieuwbare energieopwekking en 349 TJ aan energiebesparing.

Omdat energieneutraal veel overlap heeft met andere, soms lopende, projecten is het belangrijk dat hier aansluiting mee gezocht wordt. Een van deze projecten is het Nieuw Perspectief Openbare Ruimte. Hierin wordt door middel van een gebiedsgerichte aanpak onder andere gewerkt aan een duurzamer en klimaatbestendiger openbare ruimte. Bij deze gebiedsaanpak kan hernieuwbare energieopwekking en verduurzaming een goede meekoppelkans zijn, zoals het vervangen van de openbare verlichting door LED verlichting.
Naast overlap intern is deze ook extern aanwezig. Bovendien kunnen sommige projecten gemakkelijker en goedkoper samen met andere gemeenten worden opgepakt. Hiervoor is een samenwerkingsverband met de Noord-Holland Noord gemeente opgericht met de RUD, Den Helder doet hier actief in mee.

Daarnaast moet ook de aansluiting met het publiek en burgers gezocht worden. Zij moeten namelijk de mogelijkheid geboden krijgen om mee te denken over duurzaamheid en omgang met de openbare ruimte.

Energieopwekking Doel 497 TJ

Onder hernieuwbare energieproductie wordt verstaan: het vergroten van de hoeveelheid duurzame energie die in Den Helder wordt opgewekt. Het kan hierbij gaan om wind- of zonne-energie maar ook om energie uit biomassa. Er is nog een belangrijke slag te maken in de duurzame energieproductie in Den Helder. Hier zijn aanzienlijke investeringen aan verbonden. Mogelijkheden voor windenergie zijn zeer beperkt in Den Helder vanwege de belemmeringen vanuit de luchthaven en Defensie. Vanuit de samenwerkende gemeenten in NHN wordt dit probleem eveneens onderkend. Wellicht wordt het ook te veel als voldongen feit aangenomen. Gezien de huidige opgave is het van belang om opnieuw te bezien of er niet meer mogelijkheden zijn op het gebied van windenergie, zoals bijvoorbeeld meer ruimte voor (kleinschalige) windturbines.

Door de belemmeringen op windenergie komt automatisch meer druk te liggen op de andere bronnen van duurzame energie: aard- en omgevingswarmte, zon en biomassa. Voor Den Helder liggen er vooral kansen op het gebied van zonne-energie. In maart 2015 is de nota zonneparken vastgesteld die de kaders aangeeft voor de realisatie van zonneparken in Den Helder. Via acties als SamenZonneEnergie en de acties van woningcorporaties wordt de productie van zonne-energie op daken van woningen al langer gestimuleerd. Ook de toepassing van biomassa biedt mogelijkheden. Op dit moment wordt onderzoek gedaan naar de mogelijke toepassing hiervan in Noord-Holland Noord.

Algemeen

Naast de algemeen bekende opties voor het opwekken van hernieuwbare energie is oog op innovaties van belang. Dit zowel voor de particuliere als publieke sector. Gezien de tijdsperiode en innovaties op het gebied van hernieuwbare energie is het nodig nieuwe kansen te zien en te benutten. Innovaties worden o.a. onderzocht en ontwikkeld in het kader van het samenwerkingsverband op Noord-Holland Noord niveau, mede ondersteund door de RUD.

Acties reeds uitgevoerd

- Kadernotitie: Hoofdlijnen voor een aanpak naar een duurzaam en klimaatbestendig Den Helder is vastgesteld in juli 2015

Acties

- Mogelijkheid om externe experts in te huren voor verdere verkenning van (innovatieve) hernieuwbare energiebronnen.

Structureel tot en met 2020	**€ 80.000**

Aard- en omgevingswarmte 101 TJ

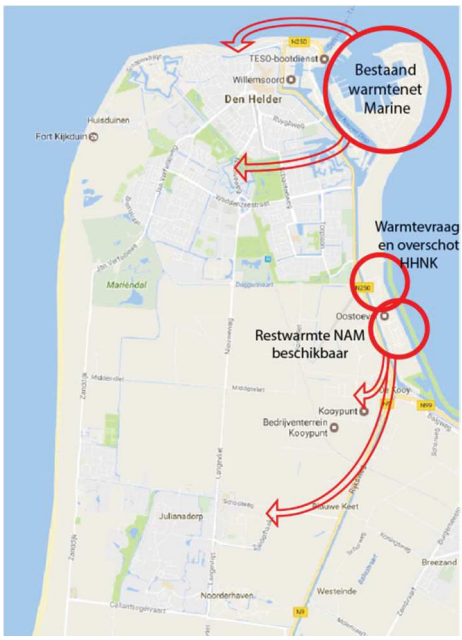

Aard- en omgevingswarmte kwam als voornaamste kans uit de potentieel hernieuwbare energie. Vanaf half 2016 vindt overleg plaats tussen de Marine, NAM, HHNK, HVC, PoDH, woningstichting Den Helder en gemeente Den Helder over de mogelijke ontwikkeling van een warmtenet.
Een warmtenet maakt het mogelijk dat restwarmte die ontstaat bij de ene partij als warmwaterbron kan worden ingezet bij een andere partij. Zo heeft de Marine nu al de beschikking over een eigen warmtenet waarin sprake van restwarmte. Deze restwarmte kan via nog aan te leggen leidingen naar woningen (blokverwarming) of kantoorpanden verplaatst worden. Momenteel bevindt dit project zich in de onderzoeksfase.
In verschillende gemeenten zijn reeds warmtenetten gerealiseerd die gebruik maken van restwarmte. Een aansluiting op een warmtenet zorgt voor een flinke verlaging van de CO_2-uitstoot, tot 75%.
Wanneer een warmtenet is aangelegd, biedt dit in de verdere toekomst ook de mogelijkheid om geothermie toe te passen. Hierbij wordt op een diepte van ca. 2 km geboord naar warm water dat vervolgens via het warmtenet in de stad gedistribueerd wordt.

Naast bovengenoemd project is het belangrijk om inzichtelijk te krijgen welke bronnen er nog meer zijn voor warmtenetten op de schaal van NHN. Zo kan een volledig beeld van de potentie van warmtenetten ontwikkeld worden. Onder leiding van de provincie NH wordt hier de komende jaren verder onderzoek naar gedaan.

De urgentie met de toepassing van waternetten neemt toe door de nationale ambitie om Nederland in 2030 Gasloos te hebben.

Acties reeds gestart

- Met partners nader onderzoek doen naar de mogelijkheden voor de ontwikkeling van een warmtenet in combinatie met nieuwbouw of bestaande bouw en een rendabele businesscase.
- Actief meedoen met het opstellen van warmtekaarten voor Noord-Holland Noord (Actie 4 uit Actieplan duurzaamheid Noord-Holland-Noord) in samenwerking met de andere Noord-Holland Noord gemeenten.
- Met partners een concreet warmte-transitieplan ontwikkelen in een regionale aanpak.

Acties

- Het initiatief warmtenet in Den Helder verder uitwerken,
- Indien de businesscase sluitend is en aan de voorwaarden uit de verkenningsfase wordt voldaan zal overgegaan worden tot realisatie. Opties zijn het Vinkenterrein, het ziekenhuis en kantoorpanden bij bijvoorbeeld Kooypunt (50 TJ).
- Bodemwarmtewisselaars plaatsen bij bestaande woningen (51 TJ).

Onderzoek

- Onderzoek doen naar de mogelijkheden voor geothermie en eventueel een rendabele businesscase verkrijgen.

200 uur per jaar capaciteit ter begeleiding	**€ 20.000**
Onderzoek warmtenet door HVC	**€ 100.000**

Zonne-energie 185 TJ

In de Nota Zonneparken (2015) zijn door de gemeente drie kansrijke locaties aangewezen voor de realisatie van zonneparken. Dit zijn twee tijdelijke locaties (bij Sportpark de Dogger en Kooypunt fase IV) en één permanente locatie (bij Heldair). Hierbij wordt een zonnepark beoogd van minimaal 20 hectare op één of meer locaties. Een dergelijk zonnepark levert circa 89 TJ per jaar op. Het beleid van de gemeente stelt dat de initiatiefnemer voor een zonnepark de bijbehorende leges pas betaald wanneer het zonnepark in bedrijf is. Hierdoor is het financieel risico voor de initiatiefnemer verlaagd. In de raming zijn alleen capaciteitskosten meegenomen omdat de investering in zonnepanelen zich terugverdient in een verlaagde energierekening.

Acties reeds uitgevoerd

- Nota Zonneparken vastgesteld.
- Leges voordeel bij ondernemers voor ontwikkelen zonnepark.
- Vier keer heeft de gemeente actief meegedaan aan de groepsaankoop zonnepanelen voor particulieren

Acties reeds gestart

- Ondersteuning bij ontwikkeling van een zonnepark van circa 7 hectare nabij Kooypunt.
- Met de Marine in gesprek over energieopwekking op het Marine terrein.

Acties

- Zonneweide van in totaal 20 hectare realiseren voor 2020 (89 TJ), verspreid over twee of meer parken.
- Doorgaan met het stimuleren van zonnepanelen op woningen door middel van vergroting informatievoorziening bij Duurzaam Bouwloket.
- Zonnepanelen op 10% van alle woningen in Den Helder (18 TJ).
- Zonnepanelen op 2.500 woningen van woningcorporaties door middel van prestatieafspraken (17 TJ).
- Minimaal 2 hectare aan zonnepanelen in combinatie met parkeren realiseren (9 TJ).
- Zonnepanelen plaatsen op de Sluisdijkgarage (10 TJ)

Onderzoek

- Het aantal zonnepanelen in de gemeente monitoren door middel van luchtfoto's in GIS.
- Samen met de markt en het maatschappelijk veld op zoek naar zoveel mogelijk productiecapaciteit op daken (gemeentelijk vastgoed, verenigingen, bedrijven, scholen). Hierbij is het plaatsen van Zonnepanelen op de daken bij bedrijventerrein Kooypunt een specifieke pijler.
- Verder op zoek gaan naar potentiële locaties voor zonneparken, bijvoorbeeld het Marine terrein en aangeven hoe kansrijk de locaties zijn (eigendom, bestemming, continuïteit).

200 uur capaciteit per jaar	**€ 20.000**

Biomassa 10 TJ

Biomassa is een overkoepelende term voor energieopwekking uit biomassagestookte ketels en vergisting-of vergassinginstallaties. In Den Helder loopt het project 'Warmte uit landschapsbeheer' waarbij resten van snoeiafval worden gebruikt in biomassagestookte ketels. Momenteel worden de mogelijkheden voor een biomassagestookte ketel bij de Helderse Vallei onderzocht welke naast verwarming ook een educatief doel zal dienen.

Daarnaast zijn nog biomassastromen te onderscheiden. Dit zijn grond- en/of afvalstoffen die middels natuurlijke en mensgeïnitieerde processen door de gemeente, provincie en het land gaan. In het kader van de circulaire economie heeft regio Noord-Holland Noord afgesproken om in 2018 circulair te zijn op het gebied van biomassa-stromen. Ditzelfde samenwerkingsverband biedt kansen om meer biomassa te verzamelen uit andere gemeenten en hierbij de opwekking en het potentieel van biomassagestookte ketels te verhogen.

Acties reeds gestart

- Verkennen van de mogelijkheden voor een biomassaketel bij de Helderse Vallei.

Acties

- In 2018 Noord-Holland Noord circulair op het gebied van biomassa-stromen.
- Realiseren van een biomassa ketel bij de Helderse Vallei (10TJ): onderdeel verduurzaming gemeentelijk vastgoed.

Onderzoek
- Onderzoek uitvoeren gericht op het benutten van de energiewaarde van reststromen biomassa (op lokale/regionale schaal).

Biomassa ketel Helderse Vallei	**€ 100.000**
100 uur capaciteit	**€ 10.000**

Windenergie

Den Helder staat bekend om de hoeveelheid wind. Deze zou dan ook veel beter benut kunnen worden. Daarnaast wordt er politiek ingezet op windenergie en zou de haven van Den Helder een geschikte locatie zijn voor onderhoud van de windmolenparken op zee. Den Helder zou zich dan ook veel meer kunnen profileren op dit gebied.

Gesteld beleid voor windturbines op land maken het echter ingewikkeld deze te realiseren. Windturbines mogen uitsluitend in herstructureringsgebieden gelegen zijn, minimaal in een rij van 6. Verder moet een afstand van 600 meter tussen de turbines onderling en aanwezige huizen gehandhaafd blijven. Als voorbeeld leveren zes grote windturbines (à 3 MW) erbij een extra hernieuwbare energieproductie van 160 TJ aan het totale potentieel.

In de gemeente is een herstructureringsgebied gelegen. Het provinciaal beleid bepaalt dat voor elke nieuwe turbine twee oude windturbines verwijderd moeten worden. Zo neemt het totaalaantal af. Daarnaast zijn in de herstructureringsgebieden de mogelijkheden voor de ontwikkeling van windturbines ook beperkt in verband met de luchthaven. Wel is het van belang deze beleidskaders (op regionaal niveau) te onderzoeken en eventueel gezamenlijk in te zetten op verruiming van de mogelijkheden.

Er zijn concrete mogelijkheden voor het kopen van aandelen in windmolenparken, zoals bijvoorbeeld op zee. Andere gemeenten zoals gemeente Bergen hebben aandelen in het windmolenpark van HVC gekocht en verhogen hierbij hun duurzame energie percentage significant.

Acties
- Indien er geen mogelijkheden zijn om zelf windmolens te plaatsen de aanschaf van 3 windturbines elders.

Onderzoek
- Mogelijkheden onderzoeken (op regionaal niveau) voor het plaatsen van windturbines in Den Helder.
- Mogelijkheden onderzoeken voor het aanschaffen van aandelen in windmolenpark(en).

200 uur capaciteit per jaar	**€ 10.000**
Aanschaf 3 windturbines	**PM**

Besparing Doel 349 TJ

Naast energieopwekking ligt er ook een opgave voor energiebesparing. Het kan hierbij gaan om isolatie en het langer vasthouden van warmte maar ook om energiebesparing door verminderd gebruik. Er is hierin onderscheid gemaakt tussen bestaande woningvoorraad, nieuwbouw, gemeentelijk vastgoed en publieke acties. De genoemde acties zijn gebaseerd op de eerder gestelde besparingen van 2% per jaar op basis van 2016.

Verduurzaming bestaande woningvoorraad 120 TJ

Verduurzaming van de woningvoorraad omvat zowel energiebesparing als energieopwekking voor particulieren (huurders en woningeigenaren), met daarbij focus op de reeds gestelde beleidskaders. Een voorbeeld hiervan is de inzet van het duurzaam bouwloket sinds 2015.

Acties reeds uitgevoerd

- Prestatieafspraken maken met woningcorporaties conform 2% energiebesparing per jaar met ambitieniveau op meer dan 2% besparing per jaar.

Acties

- Prioriteit geven aan acties uit de woonvisie die gericht zijn op de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad
- Subsidie energiebesparende maatregelen. Hierbij verkrijgt de aanvrager bij één energiebesparende maatregel een vergoeding van 10% van de kosten tot maximaal 500 euro en bij twee maatregelen 15% tot maximaal 750 euro. Een totaalbudget van € 50.000 wordt hiervoor beschikbaar gesteld.

Subsidie energiebesparende maatregelen	**€ 50.000**
50 uur capaciteit per jaar	**€ 5.000**

Duurzaam bouwloket 36 TJ

Het Duurzaam Bouwloket is vanuit de overheid geïnitieerd door het landelijke energieakkoord van 1 januari 2014. Hierin is opgenomen dat alle gemeenten voor 2016 een energieloket voor hun inwoners beschikbaar moeten stellen. Het doel hiervan is om de kwaliteit van de woningvoorraad te verbeteren en bewoners bewust te maken van de besparingsmogelijkheden. Voor de Kop van Noord-Holland en regio West-Friesland is hier invulling aan gegeven middels het Duurzaam Bouwloket. Inwoners kunnen hier terecht voor vragen en informatie op het gebied van duurzaam (ver)bouwen, energiebesparing of energie opwekken.

Vanuit de toegekende gelden van het energie-akkoord is de gemeente Den Helder samen met regiogemeenten en het Duurzaam Bouwloket in 2016 een buurt- en wijkaanpak “energiebesparing en langer zelfstandig wonen project” gestart. Een aandachtspunt hierbij is dat meer informatie over subsidieregelingen vanuit het Rijk en de provincie voor particulieren aangeboden kan worden bij een bezoek aan het Duurzaam Bouwloket.

Acties reeds gestart

- Voortzetten Duurzaam Bouwloket voor de komende vier jaar en hierna resultaten evalueren.

Acties

- Buurt- en wijkgerichte aanpak stimuleren en waar nodig ondersteunen in informatievoorziening en financieringsconstructies.

Kosten structureel per jaar, gedekt in ‘De Kop Werkt’	**€ 5.500**
150 uur capaciteit per jaar	**€ 15.000**

Duurzame woningbouw 14 TJ

Onlangs is de Woonvisie vastgesteld. Daarin zijn de ambities geformuleerd voor de verduurzaming van de woningvoorraad. Er wordt ruimte geboden voor experimenten met nieuwe bouwmethoden, energievoorzieningen en NOM (Nul-Op-Meter)-woningen. Nieuwbouw is in 2020 zoveel mogelijk energieneutraal. Met de Woonvisie als kader zijn met de woningcorporaties prestatieafspraken

gemaakt. Onderdeel van deze prestatieafspraken is het toewerken naar een woningvoorraad van woningcorporaties die in 2040 100% energie-neutraal is.. Een gemiddeld Nederlands huishouden verbruikt 1.500 m3 gas en 3.300 kWh elektriciteit per jaar. Het energieneutraal maken van 300 huizen geeft een verschil van 4 TJ per jaar.

Acties

- Prioriteit geven aan acties uit de woonvisie die gericht zijn op de verduurzaming van de woningvoorraad
- Elk jaar 20 extra Nul-Op-Meter woningen realiseren per jaar. Dit wordt gestimuleerd door een subsidie aan te bieden van € 3.500 per woning. Dit geld kunnen woningeigenaren voor nieuwbouwwoningen en bestaande woningen gebruiken om hun woning Nul-Op-Meter te maken. Voorwaarde is dat de EPC (Energie Prestatie Coëfficiënt) berekening en de maatregelen tijdens de (ver)bouw worden gecontroleerd. Er wordt aan maximaal 20 woningen per jaar een bijdrage verstrekt (0.4 TJ voor 20 huizen).
- Bij lopende projecten (Willem Alexanderhof, Vinkenterrein, Koningstraat) waarbij woningen nog gerealiseerd moeten worden maar contracten reeds gesloten zijn, een ambitieniveau uitspreken om alsnog zo duurzaam mogelijk de woningen aan te leggen (Nul-Op-Meter woningen, een hoger dan wettelijk energielabel en/of gasloos) en bij nieuwbouwprojecten die starten volledig energieneutraal (en gasloos) te bouwen (4 TJ).
- Opdracht aan de RUD verlenen voor het handhaven van de wettelijke EPC bij woningbouw (10TJ).
- Afwijkingen van wet- en regelgeving toestaan (met name het Bouwbesluit) ten gunste van energiebesparing en energieopwekking (zoals zonnepanelen op platte daken).

Subsidie 20 Nul-Op-Meter woningen per jaar	**€ 70.000**
Handhaven wettelijke EPC (opdracht aan RUD)	**€ 7.500**
100 uur capaciteit per jaar	**€ 10.000**

Energiebesparing bedrijven 124 TJ

Verhoging van de prioritering van energiebesparing als onderdeel van de Wet milieubeheer bij handhaving (afd. 2.6, art. 2.15 Activiteitenbesluit milieubeheer) is eveneens een onderdeel van het energieakkoord. Tot nu toe worden de mogelijkheden uit de Verruimde Reikwijdte van de Wet milieubeheer onvoldoende benut waardoor een groot besparingspotentieel blijft liggen. In het gebied NHN wordt gekozen voor een twee sporen aanpak, waarbij ingezet wordt op stimuleren en controleren.

In Noord-Holland Noord worden enthousiaste ondernemers geholpen en twijfelaars over de streep getrokken met informatie en voorbeelden hoe zij energie kunnen besparen of opwekken. Dit kan ondernemers ondersteunen in het behalen van het reeds gestelde beleid vanuit het Rijk dat kantoorpanden in 2023 minstens een energielabel C moeten bezitten.

Acties reeds gestart

- Op regioniveau bedrijvendagen organiseren over duurzaamheid waar zij (financieel) energie-advies kunnen verkrijgen over bevorderen van energiebesparing en het zelf opwekken van duurzame energie.

Acties

- Een (twee)jaarlijkse prijsuitreiking ter waardering van lokale koplopers op het gebied van innovatie in energietransitie tijdens een duurzaamheidscafé.
- Opdracht aan RUD voor actief handhaven EPC (Energie Prestatie Coëfficiënt) en BEG (Besluit Energieprestaties Gebouwen) bij bedrijfspanden.
- Afwijkingen van wet- en regelgeving toestaan (met name het Bouwbesluit) ten gunste van energiebesparing en energieopwekking (zoals zonnepanelen op platte daken).
- Energieprestaties worden onderdeel van subsidieverleningsprocedures richting maatschappelijke organisaties.

Bedrijvendag per branche (per jaar)	**€ 15.000**
Handhaven wettelijke EPC en BEG (opdracht aan RUD)	**€ 7.500**
150 uur capaciteit per jaar	**€ 15.000**

Verduurzaming eigen gemeentelijke organisatie 76 TJ

Wanneer de stad verduurzaamt is het van belang dat de gemeente zelf het goede voorbeeld geeft. Dit doet zij al op het gebied van openbare verlichting waarin Den Helder één van de kopgroep-gemeenten is. Echter is er méér mogelijk op gebied van energieverbruik van de eigen organisatie én aan de gemeente gelieerde verbonden partijen en het onderwijs.

Alle keuzes die gemaakt worden kunnen effect hebben op het behalen van de gestelde energiedoelen. Het moet dan ook meer prioriteit krijgen in afwegingen. Het moet in onze dagelijkse werkzaamheden een plek krijgen bij de overwegingen die gemaakt worden. Hernieuwbare energie moet een integraal onderdeel worden van beleid en uitvoering op onderdelen zoals groen, bodem en wonen.

Met het introduceren van de CO2-prestatieladder als instrument wordt de eigen organisatie gestimuleerd om CO2 te reduceren. De CO2-prestatieladder biedt daarvoor een gestructureerde aanpak. In de praktijk levert de ladder een structurele energie- en kostenbesparing op voor de gemeentelijke organisatie. Via de toepassing wordt stap voor stap toegewerkt naar certificering. Heel langzaam wordt dit instrument door gemeenten ontdekt. In 2017 is de gemeente Renkum de eerste gemeente die gecertificeerd gaat worden..

In het gemeentelijk vastgoed liggen ook mogelijkheden voor energieproductie en besparing. Wanneer de gemeente van andere bedrijven en organisaties verduurzaming verwacht en gaat handhaven moet zij zelf ook aan deze wetgeving voldoen. Wanneer dit niet het geval is, zijn zelfs op termijn sancties vanuit provincie of het Rijk te verwachten.
De gemeente gaat voor 2% energiebesparing per jaar en het behalen van een energielabel C voor 2023. In 2017 stelt de gemeentelijke organisatie een Duurzaam Onderhoud Programma op voor al het gemeentelijk vastgoed. Door de huidig gestelde terugverdientijd van investeringen te verhogen kan verduurzamen financieel aantrekkelijker worden. Momenteel staat deze op 5 jaar tijd waarbinnen een investering (zoals bijv. zonnepanelen) moeten worden terugverdient maar dit zou ook naar 10 of 15 jaar bijgesteld kunnen worden.

Acties

- Zonnepanelen plaatsen op al het daarvoor geschikte gemeentelijk vastgoed (15 TJ).
- Gemeentelijk vastgoed verduurzamen conform 2% besparing per jaar met ambitie op hoger.
- Duurzaam Onderhoud Programma opstellen voor al het gemeentelijk vastgoed en implementeren.
- Minstens een C-label voor kantoorpanden in 2023 (bepaald vanuit het Rijk).
- CO_2 prestatieladder laten uitvoeren op de gemeente.
- Terugverdientijd van investeringen verhogen naar 10 of 15 jaar (afweging bij besluitvorming meerjarenplannen onderhoud).
- Energiebesparing als factor meewegen in de besluitvorming tot slopen, afstoten, transformeren en concentreren bezetting van de eigen gebouwen.
- Waar mogelijk ruimte reserveren voor voorzieningen voor energieopwekking in bestemmingsplannen.

Verduurzaming gemeentelijk vastgoed (DMOP's)	**pm**
Investering zonnepanelen (terugverdientijd 7 jaar)	**€ 200.000**
Capaciteit 150 uur per jaar	**€ 15.000**
CO2 prestatieladder voor gemeente	**pm**

Inkoop en aanbesteding
De gemeente bepaalt zelf wat zij inkoopt en aanbesteedt. Hierdoor kunnen bepaalde criteria meegenomen worden in dit proces.

Acties
- Bij inkoop en aanbesteding de Carbon footprint of CO2 prestaties van een product of bedrijf (zwaarder) mee laten wegen.

Capaciteit 50 uur per jaar	**€ 5.000**

Personeel
Duurzame energie moet een plaats krijgt in de dagelijkse gang van zaken. Kleine acties van bestuur en organisatie kunnen al grote gevolgen hebben.

Acties
- Uitsluitend elektrische auto's en/of (elektrische) fietsen aanschaffen voor personeel
- Leaseauto's uitsluitend verlenen wanneer de bestemming niet met OV bereikbaar is.
- Interne campagne voor het bevorderen van energiezuinig gedrag onder personeel (bijv. energy battle)
- De organisatie trainen op het gebied van duurzaam denken en handelen

Campagne voor intern bevorderen duurzaamheid (per jaar)	**€ 20.000**

Verduurzaming verkeer en vervoer 96 TJ
Verkeer en vervoer is de tweede meest energie consumerende sector in de gemeente Den Helder met 29% van het totale energieverbruik. Hier liggen ook kansen voor besparing. Om een breder beeld te verkrijgen van de kansen voor verduurzaming van de mobiliteit is onderzoek nodig. Daarnaast kan de verduurzaming van openbare verlichting worden versneld. Door LED verlichting kan het energieverbruik aanzienlijk verminderen. Door de werkzaamheden te combineren met andere werkzaamheden kan efficiënt worden gewerkt. We verwijzen hier naar de voorstellen van Nieuw Perspectief Openbare Ruimte..

Acties reeds gestart
- Start met de vervanging van traditionele verlichting naar LED verlichting

Acties
- De openbare verlichting in het kader van Nieuw Perspectief Openbare Ruimte vervangen voor ledverlichting.

Onderzoek
- Onderzoek laten uitvoeren naar meer duurzame mobiliteit in de gemeente.

Onderzoeksbudget verduurzaming mobiliteit	**€ 50.000**
Openbare verlichting vervangen voor ledverlichting (in 15 buurten)	**€ 1.500.000***

*Dit bedrag is de meerprijs van het vervangen van een conventionele armatuur voor led.

Stimuleren fietsgebruik
Om verkeer en vervoer te verduurzamen kan het gebruik van de fiets gestimuleerd worden door een goed onderhouden, veilige en logische padenstructuur gecombineerd met goede fietsenstallingen. Hierin past het voornemen om een overdekte en bewaakte fietsenstalling in het centrum te realiseren en de bestaande fietsvoorzieningen te verbeteren en/of vergroten. Daarnaast moeten de fietsroutes naar het centrum aantrekkelijker worden.

Acties
- Bestaande fietsvoorzieningen verbeteren en/of vergroten

- Fietsroutes naar het centrum aantrekkelijker maken (onderhoud, visueel, veilig en logische routes).

Capaciteit 50 uur per jaar	**€ 5.000**
Realisatie verbeterde fietsvoorzieningen	**€ 200.000**

Elektrische auto's

De gemeente stimuleert elektrisch rijden. Inwoners kunnen een elektrische laadpaal aanvragen die vervolgens gratis wordt geplaatst. Hieraan zijn geen kosten verbonden voor de aanvrager noch de gemeente. Inmiddels zijn er dertien laadpalen geïnstalleerd. De gemeente zou dit meer kunnen promoten onder inwoners en zelf ook laadpalen kunnen laten installeren op publieke plaatsen.

Acties reeds uitgevoerd

- Plaatsing van de eerste 13 E-laadpalen

Acties

- Extra locaties aanwijzen waar elektrische laadpalen komen in de openbare ruimte.
- Promoten dat inwoners zelf kosteloos een elektrische laadpaal kunnen aanvragen bij een duurzaamheidscafé en het duurzaam bouwloket.

Kosten eenmalig (20 uur)	**€ 2.000**

Binnenstedelijk verkeer

Vanuit het oogpunt duurzaamheid is gewenst om vervoer per auto naar het stadcentrum te ontmoedigen door goede fietsvoorzieningen en openbaar vervoer en betaald parkeren. Om de economie te stimuleren heeft op dit moment echter gratis parkeren de voorkeur.
Door elektrische voertuigen voordelen te geven bij bijvoorbeeld parkeren, kan het gebruik van dergelijke vervoermiddelen worden gestimuleerd. Dit kan bijvoorbeeld door gunstig gelegen parkeerplaatsen alleen beschikbaar te stellen voor elektrische voertuigen.

Acties

- Parkeervoordelen verlenen aan elektrische voertuigen als: specifieke parkeerplaatsen

30 uur capaciteit	**€ 3.000**

Openbaar Vervoer

De eisen aan het openbaar vervoer worden gesteld door de provincie Noord-Holland. Het overleg hierover wordt op Noord-Holland noord niveau gevoerd.. Den Helder beschikt over de faciliteit van de OV-fiets. Op station Zuid kunnen fietsen 24 uur per dag uit de fietskluizen gehaald worden. Bij station Den Helder gaat dit echter via de kiosk. Deze heeft beperkte openingstijden waarbij het huren van een OV fiets is uitgesloten na 19.00.

Acties

- Op Noord-Holland Noord niveau de mogelijkheden bij de Provincie verkennen voor verduurzaming openbaar vervoer.
- OV fietshuur openingstijden station Den Helder verruimen.

30 uur capaciteit per jaar	**€ 3.000**

Wegen

Op verschillende plaatsen in Nederland wordt geëxperimenteerd met wegen waarin zonnecellen zijn verwerkt. Hierdoor kan door vervangen van de materialisatie in het huidige wegennet dit volledige stelsel benut worden als faciliteit voor opwekken van zonne-energie. Dit is met succes toegepast in bijvoorbeeld Krommenie.

Onderzoek

- Onderzoek naar toepasbaarheid en rendement SolaRoad-fietspaden.

Onderzoeksbudget ‘zonne’-fietspaden	**€ 30.000**

Communicatie en publieksgerichte acties

Wanneer een stad wil verduurzamen is het van belang dat de burgers, ondernemers en bezoekers meedoen. Een eerste stap daarin is een proces van bewustwording op gang brengen. Daarbij is het van belang dat de Bewoners, ondernemers en bezoekers moeten profijt zien in het verduurzamen van hun stad. Een gerichte strategie is hiervoor nodig met publieksacties waarin de bewoners actief kunnen meedoen, hun leef en woonsituatie verbetert en waarin zij zich bewust worden van de nut en noodzaak van verduurzaming.

Mogelijke acties:
- De dag voor de duurzaamheid, duurzame dinsdag, meatless Monday etc.
- Landelijke zwerfvuilactie: Den Helder schoon
- Acties uitvoeren in het kader van wijkgericht werken, o.a. het beheren van de eigen buurt, geveltuintjes, e.d.
- Stimulering stadslandbouw
- Energy battle

Recent is besloten een duurzaamheids-box beschikbaar te stellen in het kader van het gemeentelijke armoedebeleid.

Daarnaast is, met oog op toekomstige belastingen op niet hernieuwbare energie, van belang dat iedereen mogelijkheden heeft voor hernieuwbare energieopwekking. Hierdoor komt er niet nóg meer druk te liggen op de huishoudens met een lager inkomen.

Acties reeds uitgevoerd
- Verschillende publieksacties (dag van de duurzaamheid, warme truiendag, energy-battle)
- Twee duurzaamheidscafé’s

Acties
- Communicatieplan opstellen
- Twee maal per jaar een duurzaamheidscafé organiseren
- Bewonersacties kunnen al worden gefinancierd vanuit het convenant wijkaanpak plus,
- Binnen de prestatieafspraken met De Helderse Vallei aandacht voor deze duurzaamheidsopgave in combinatie met educatie.

Twee maal per jaar een duurzaamheidscafé organiseren	**€ 2.500**

Scenario's per jaar

Jaarlijks terugkomende projecten

Verduurzaming conform 2% besparing per jaar voor de gehele gemeente. Dit betekent bestaande woningvoorraad, duurzame woningbouw, bedrijven, gemeentelijke organisatie en verkeer en vervoer. Daarnaast zal de wijkgerichte aanpak en het project langer zelfstandig wonen van het Duurzaam Bouwloket worden voortgezet om een extra impuls te geven aan verduurzaming.

- Lobby voor windenergie.
- Subsidie energiebesparing bestaande woningen
- Wijkaanpak en Langer zelfstandig wonen project van Duurzaam Bouwloket
- Subsidie 20 Nul-Op-Meter woningen
- Verduurzaming conform 2% per jaar
    - Bestaande woningvoorraad
    - Bedrijven
    - Gemeentelijke organisatie
    - Verkeer en vervoer
- Handhaven wettelijke EPC en BEG
- De openbare verlichting in het kader van Nieuw Perspectief Openbare Ruimte vervangen voor ledverlichting.
- Lobby voor verduurzaming van openbaar vervoer op regioniveau.
- Duurzaamheidscafé algemeen en per branche

2014-2016

Algemeen

- Kadernotitie: Hoofdlijnen voor een aanpak naar een duurzaam en klimaatbestendig Den Helder is vastgesteld in juli 2015
- Vaststelling aanpak "Nieuw perspectief openbare ruimte
- Motie duurzaamheid in 2016 waarin energieneutraal in 2040 is vastgesteld.
- Samenwerking op Noord-Holland Noord niveau met de RUD om samen te verduurzamen.
- Inkoop groene stroom via HVC

Aard- en omgevingswarmte

- Met het initiatiefteam nader onderzoek doen naar de mogelijkheden voor de ontwikkeling van een warmtenet in combinatie met nieuwbouw of bestaande bouw en een rendabele businesscase.
- Actief meedoen met het opstellen van warmtekaarten voor Noord-Holland Noord (Actie 4 uit Actieplan duurzaamheid Noord-Holland-Noord) in samenwerking met de andere Noord-Holland Noord gemeenten.
- Met het initiatiefteam een concreet warmte-transitieplan ontwikkelen. Hiervan wordt aangenomen dat een regionale aanpak toegepast zal worden.

Zonne-energie

- Zonneparken-notitie vastgesteld die de kaders aangeeft waaronder particuliere ondernemingen zonne-parken kunnen realiseren in Den Helder.
- Vier keer heeft de gemeente actief meegedaan aan de groepsaankoop zonnepanelen voor particulieren.

Biomassa

- Verkennen van de mogelijkheden voor een biomassaketel bij de Helderse Vallei.

Verduurzaming bestaande woonvoorraad

- Prestatieafspraken maken met woningcorporaties conform 2% energiebesparing per jaar met ambitieniveau op meer dan 2% besparing per jaar.
- Voortzetten Duurzaam Bouwloket voor de komende vier jaar en hierna resultaten evalueren.

Duurzame woningbouw
- Vaststelling Woonvisie

Energiebesparing bedrijven
- Op regioniveau bedrijvendagen organiseren over duurzaamheid waar zij (financieel) energie-advies kunnen verkrijgen over bevorderen van energiebesparing en het zelf opwekken van duurzame energie.

Verduurzaming verkeer en vervoer
- Start met de vervanging van traditionele naar LED verlichting
- Plaatsing van de eerste 13 E-laadpalen

Publieksacties
- Verschillende publieksacties (dag van de duurzaamheid, warme truiendag, energy-battle)
- Twee duurzaamheidscafé's georganiseerd

2017 3,8%

Acties aard- en omgevingswarmte
- Intentieverklaring en verkennend onderzoek naar de realisatie van een warmtenet.

Acties zonne-energie
- Zonnepanelen plaatsen op de Sluisdijkgarage daarop in aanvulling 2 hectare zonnepanelen in combinatie met parkeren elders.
- Realiseren van een zonnepark van ten minste 10 hectare.
- Zonnepanelen op daken van woningcorporaties door middel van prestatieafspraken.

Biomassa
- Realisatie van een biomassaketel bij de Helderse Vallei.

Duurzame nieuwbouw
- Willem Alexander Hof fase 4.1 op maximale ambitieniveau duurzaam realiseren.

Verduurzaming bestaande woningvoorraad
- afspraken maken met woningcorporaties door middel van prestatieafspraken
- project uitvoeren door RUD/gemeente/duurzaambouwloket gericht op verduurzaming en levensloopbestendig maken bestaande particuliere woningvoorraad
- aanpak is buurtgericht en dit jaar o.a. gericht op Nieuw Den-Helder Zuid-Oost en Indische buurt

Energiebesparing bedrijven
- Bedrijvendag organiseren op regioniveau over duurzaamheid waar ondernemers (financieel) energie-advies kunnen verkrijgen over bevorderen van energiebesparing en het zelf opwekken van duurzame energie.

Verduurzaming gemeentelijke organisatie
- Duurzaam Meerjarig Onderhouds Programma's gemeentelijke objecten opstellen door team vastgoed en start uitvoering.
- Extern onderzoek naar verbeterpunten mobiliteit in Den Helder
- Verhogen van terugverdientijd van 5 naar 10 of 15 jaar in overleg met team Vastgoed.
- De gemeente laten beoordelen aan de hand van de CO_2 prestatieladder.

Verduurzaming verkeer en vervoer
- Parkeerplaatsen aanwijzen uitsluitend voor elektrische voertuigen op gunstige locaties in de stad.

Onderzoek

- Onderzoek naar mogelijkheden voor eigen duurzaam openbaar vervoer in de gemeente (motie van Stadspartij).
- Verkennen van mogelijkheden voor windenergie in Den Helder.
- Verbeterpunten identificeren voor fietsroutes en voorzieningen van en naar het centrum.

2018 6,5%

Aard- en omgevingswarmte

- Indien randvoorwaarden als gunstig worden ervaren realisatie van een warmtenet.

Zonne-energie

- Zonnepanelen plaatsen op gemeentelijk vastgoed en tegelijkertijd ondernemers op Kooypunt meenemen in dit proces.
- Met de marine (voor zover zij dit niet al zelf gedaan hebben) in gesprek over energiewinning door middel van zonnepanelen op hun terrein.

Verduurzaming bestaande woningvoorraad

- Vergroten informatievoorziening Duurzaam Bouwloket met betrekking tot financiële voordelen van verduurzaming woning.

Duurzame woningbouw

- Alle nieuwbouwwoningen energieneutraal en gasloos
- Resterende woningen voor Willem Alexander Hof opnieuw onder zo hoog mogelijk ambitieniveau Nul-Op-Meter en gasloos aanleggen.
- Woningen op Vinkenterrein Nul-Op-Meter en gasloos aanleggen, eventueel zelfs passief.

Verduurzaming verkeer en vervoer

- Verbeteren fietsvoorzieningen en overige acties uit extern onderzoek verbetering mobiliteit.

Onderzoek

- Mogelijkheden voor warmte/koude opslag voor kantoren en zorginstellingen identificeren.

2019 12,7%

Zonne-energie

- Realiseren van een zonnepark van ten minste 10 hectare.

Windenergie

- Indien geen mogelijkheden gevonden zijn voor windenergie in het onderzoek in 2017, inkoop van 3 grote windturbines á 3 MW.

Energiebesparing bedrijven

- Informatie voorzien via Duurzaam Bouwloket aan bedrijven met betrekking tot vereist energielabel C in 2023 voor kantoorpanden.

Verduurzaming eigen gemeentelijke organisatie

- Energieprestaties worden onderdeel van subsidieverleningsprocedures richting maatschappelijke organisaties.

Onderzoek

- Onderzoek naar mogelijkheden voor geothermie in Den Helder.
- Onderzoek naar ‘innovatieve’ manieren van energiewinning en toepasbaarheid hiervan in Den Helder, zoals de SolaRoad of energiewinning uit algen/kroos.

2020 14,1%

Aard- en omgevingswarmte

- Bodemwarmtewisselaars realiseren bij kantoren en zorginstellingen.

Overig

- Resterende of bijgekomen acties uitvoeren.
- Evaluatie van het actieprogramma 2017-2020 en opstellen van een nieuw actieprogramma.

Conclusies

Den Helder kan zeker op het gebied van wonen, verkeer en vervoer en publieke dienstverlening veel besparen. Daarnaast liggen voor energieopwekking veel kansen op het gebied van zonne-energie en aard- en omgevingswarmte. Voor het winnen en gebruiken van aard- en omgevingswarmte zijn eerst nog onderzoeken benodigd om de precieze kansen te identificeren en hier een sluitende businesscase op te verkrijgen. Ook restwarmte krijgt hierin een prominente rol.

Met de eerder benoemde acties is het doel van 14% in 2020 te behalen maar het is belangrijk om oog op de toekomst te houden. Hierbij is het duidelijk geworden dat geïnvesteerd moet worden in innovaties en nieuwe technieken om meer hernieuwbare energie op te wekken. Dit komt doordat de mogelijkheden voor hernieuwbare energieopwekking die nu bekend zijn beperkt zijn binnen de gemeente. Daarnaast is het een zeer gunstige actie om aandelen te verkrijgen in een windmolenpark. Hierdoor zal de hoeveelheid hernieuwbaar opgewekte energie aanzienlijk toenemen.

Tot slot is het van belang dat de gemeente niet alleen staat. Hoewel Den Helder zelf als gemeente energieneutraal moet worden, zijn er ook aspecten waarbij de samenwerking met andere gemeenten in Noord-Holland Noord opgezocht kan worden. Een voorbeeld hiervan is het gezamenlijk bereiken van circulaire biomassastromen. In deze regionale samenwerking op Noord-Holland Noord niveau is de gemeente Den Helder al betrokken zodat het doel gezamenlijk bereikt kan worden.

Bijlage 1. Raming

Actie	2017	2018	2019	2020	Bij uitvoering	TJ
Algemeen						
Onderzoeksbudget	€ 80.000	€ 80.000	€ 80.000	€ 80.000		
Enerigeopwekking						498
Aard- en omgevingswarmte	€ 120.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 1.000.000	
Zonne-energie	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 600.000	
Biomassa	€ 10.000				€ 100.000	
Windenergie	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	PM	
Verduurzaming bestaande woningvoorraad						120
Subsidie energiebesparingbestaande woningen	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000		
Capaciteit ter begeleiding	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000		
Duurzaam bouwloket						36
Vergroting informatievoorziening	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000		
Duurzame woningbouw						14
Handhaven wettelijke EPC	€ 7.500	€ 7.500	€ 7.500	€ 7.500		
Capaciteit ter begeleiding	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000		
Subsidie Nul-Op-Meter woningen	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000		
Energiebesparing bedrijven						124
Handhaven wettelijke EPC en BEG	€ 7.500	€ 7.500	€ 7.500	€ 7.500		
Bedrijvendag per branche	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000		
Capaciteit ter begeleiding	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000		
Bedrijvendag 'Kop van Noord-Holland'	Geregeld vanuit RUD					
Verduurzaming gemeentelijke organisatie						76
Verduurzaming gemeentelijk vastgoed (DMOP'S)					PM	
Planvorming verduurzaming gemeentelijk vastgoed	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000		
CO2 prestatieladder	€ 15.000					
Verduurzaming inkoop en aanbestedingsmethode	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000		
Campagne intern bevorderen duurzaamheid	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000		
Verduurzaming verkeer en vervoer						96
Verbetering fietsvoorzieningen	€ 5.000				€ 200.000	
Plaatsen 20 elektrische laadpalen		€ 2.000				
Parkeervoordelen voor Elektrische Voertuigen	€ 3.000					
Onderzoek verduurzaming mobiliteit	€ 50.000					
Onderzoek 'zonne'fietspaden			€ 30.000			
Wijken van Nieuw Perspectief over op LED-verlichting					€ 1.500.000	
Lobby verduurzaming OV	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000		
Publieksacties						
Twee maal per jaar een duurzaamheidscafé	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500		
TOTAAL	€ 563.500	€ 382.500	€ 410.500	€ 380.500	€ 3.400.000	

Bijlage D Plan van Aanpak SGS Search

Plan van aanpak Europese Energie-Efficiency Richtlijn (EED)
Gemeente Den Helder

Den Helder

RICS

Search is als ingenieurs- en adviesbureau door RICS gereguleerd in Nederland. We voldoen aan de hoogste normen van onafhankelijkheid en integriteit als het gaat om technische en milieukundige adviezen.

SEARCH IS NOW PART OF SGS, THE WORLD'S LEADING INSPECTION, VERIFICATION, TESTING AND CERTIFICATION COMPANY.

Onderzoekgegevens

Type onderzoek:	Plan van Aanpak EED
Omschrijving onderzoek:	EED Gemeente Den Helder Intern V2
Projectnummer:	27.9001.2
Rapportagedatum:	27-02-2017

Opdrachtgever

Opdrachtgever:	Gemeente Den Helder
Contactpersoon:	Dhr. J. Wokke
Postadres:	Postbus 36
Postcode en plaats:	1780 AA
Telefoonnummer:	+31223678878

Opdrachtnemer

Opdrachtnemer:	SGS Search Ingenieursbureau B.V.
Contactpersoon:	Melanie Petit dit de la Roche
Bezoekadres:	Meerstraat 2
Postcode en plaats:	5473 AA Heeswijk
Telefoonnummer:	088-2146600
Website:	www.sgssearch.nl
E-mail:	melanie.petitditdelaroche@sgs.com

SGS Search Ingenieursbureau B.V.

Heeswijk (hoofdkantoor)
Meerstraat 2, Postbus 83
5473 ZH Heeswijk (N.Br.)
Tel. +31 (0)413 24 16 66

Amsterdam
Petroleumhavenweg 8
1041 AC Amsterdam
Tel. +31 (0)20 506 16 16

Groningen
Stavangerweg 21-23
9723 JC Groningen
Tel. +31 (0)50 571 24 90

Spijkenisse
Malledijk 18
3208 LA Spijkenisse
Tel. +31 (0)20 506 16 16

ingenieursbureau@sgssearch.nl
www.sgssearch.nl

INHOUDSOPGAVE

1 AANLEIDING 4
2 OPDRACHT 4
3 UITGANGSSITUATIE GEMEENTE DEN HELDER 5
3.1 LOCATIES 5
3.2 WAGENPARK 7
4 PLANNING 8
5 AFSLUITING 8
6 BIJLAGE 9

1 AANLEIDING

Alle grotere ondernemingen in Nederland moeten een energie-audit laten uitvoeren, welke inzicht geeft in het actuele energieverbruik van de organisatie en de mogelijkheden voor besparingen in kaart brengt. Dit is opgenomen in de 'Tijdelijke regeling implementatie artikelen 8 en 14 Richtlijn energie-efficiëntie', zoals die van kracht is sinds juli 2015. De verplichting volgt uit de Europese Energie-Efficiency Richtlijn (EED) die de Europese Commissie in 2012 heeft vastgesteld.

De Regionale Uitvoeringsdienst NHN heeft de gemeente Den Helder aangesproken op haar auditplicht. Dit plan van aanpak geeft inzicht in de manier waarop de gemeente Den Helder invulling wil geven aan de verplichtingen van de EED en de uitkomsten van de energie-audits zal integreren in de bestaande Meerjarenonderhoudsplannen (MJOP's) om te komen tot Duurzamemeerjarenonderhoudsplannen (DMJOP's).

Na overeenstemming met het bevoegd gezag kan uitvoering van de energie-audits plaatsvinden zoals voorgesteld in dit plan van aanpak.

De gemeente Den Helder biedt dit Plan van Aanpak voor uitvoering aan voor de gemeentelijk vastgoedobjecten die eigendom zijn, of gehuurd worden door de gemeente Den Helder.

BV's of NV's waar de gemeente Den Helder voor 25% of meer participatie in heeft, worden buiten de scope van dit Plan van Aanpak gehouden. Voor deze BV's en NV's wordt nader bekeken op welke wijze invulling moet worden gegeven aan de verplichting.

Het betreft de onderstaande BV's en NV's;

- Zeestad
- Willemsoord
- Port of Den Helder
- Den Helder Airport

2 OPDRACHT

De gemeente Den Helder heeft SGS Search de opdracht gegeven voor het opstellen van dit plan van aanpak EED. In dit plan van aanpak wordt beschreven op welke wijze efficiënt en effectief kan worden voldaan aan de verplichtingen van de EED. Tevens is opgenomen hoe de uitkomsten van de energie-audits met betrekking tot de EED, worden geïntegreerd in de bestaande Meerjaren onderhoudsplannen (MJOP's) om te komen tot Duurzame meerjaren onderhoudsplannen (DMJOP's).

Onderhavig plan van aanpak kan ter goedkeuring worden voorgelegd aan De Regionale Uitvoeringsdienst NHN. Na overeenstemming met de Regionale Uitvoeringsdienst NHN, worden de energie-audits uitgevoerd voor de geselecteerde locaties.

Dit plan van aanpak geeft richting aan de manier waarop middels de EED inzicht kan worden verkregen in de huidige energiehuishouding, op welke wijze dit gerealiseerd kan worden voor de verschillende vastgoedobjecten en welke financiële middelen hiervoor noodzakelijk zijn.

Tevens is er een planning opgesteld van de benodigde activiteiten.

3 UITGANGSSITUATIE GEMEENTE DEN HELDER

3.1 LOCATIES

De gemeente Den Helder heeft diverse locaties in eigendom en huurt diverse locaties, een complete lijst van de locaties is weergeven in bijlage 1.

De locaties zijn geanalyseerd op eigendom/huur en één huurder/meerdere huurders, op basis van de uitgangspunten zoals gesteld door het 'kernteam EED'. Onderstaande tabel geeft deze uitgangspunten weer met betrekking tot de situatie.

Eigendom / Huur	Eigen verbruik / eén huurder / meerdere huurders	Wel of geen audit gemeente Den Helder
Eigendom	Eigen gebruik	Ja, afhankelijk van verbruik
Eigendom	Eén huurder	Neen
Eigendom	Meerdere huurders	Ja, afhankelijk van verbruik
Huur	Gemeente Den Helder	Ja, afhankelijk van verbruik
Huur	Gemeente Den Helder en andere huurder(s)	Neen

Tabel 1 Uitgangspunten locaties eigendom/ huur en één huurder /meerdere huurders

Aan de hand van de energieverbruiken van de locaties is bepaald in welke verbruikscategorie van de Wet Milieubeheer de locatie valt.

Deze verbruikscategorieën zijn:

- Groot verbruik: >200.000 kWh elektriciteit en of >75.000m^3 gas
- Midden verbruik: 50.000 - 200.000 kWh elektriciteit en of 25.000 – 75.000 m^3 gas
- Klein verbruik: < 50.000 kWh elektriciteit en of < 25.000 m^3 gas

Voor die locaties die vallen in de categorie 'groot – en midden verbruik' dient een energie-audit op locatie te worden uitgevoerd, mits voor een locatie een audit moet worden uitgevoerd volgens de uitgangspunten zoals in tabel 1 is weergegeven.

De onderstaande locaties vallen in de categorie ‘groot-en midden verbruik’ en voor deze locaties wordt een energie-audit uitgevoerd.

Straatnaam	Locatie-omschrijving	Huis-nr	Postcode	Woonplaats	Opper-vlakte	Gebruiker
Ambachtsweg	Gemeente gebouw	25	1785AJ	DEN HELDER	1484	gemeente
Bastiondreef	Brandweer karzerne	4	1784 MR	DEN HELDER	5900	gemeente
C Gerritsz Geusstr	Scouting Haakse Hoeck	59	1785EA	DEN HELDER	875	1 gebruiker
Drs. F Bijlweg	gemeente gebouw	20	1784MC	DEN HELDER	12585	gemeente
Drs. F. Bijlweg	Complex Drs. F. Bijlweg appartementen	22 t/m 150	1784MC	DEN HELDER	7052	62 huurders
Jan Verfailleweg	Helderse Vallei	9	1783BW	DEN HELDER	1480	gemeente
Koningdwarsstraat	Parkeergarage Koningshoek	4	1781EJ	DEN HELDER	5812	gemeente in VVE

Tabel 2 Locaties in de categorie ‘groot-en midden verbruik’

Voor de locaties weergeven in tabel 2 zal de gemeente Den Helder een energie-audit middels een inspectie op locatie laten uitvoeren.

Voor onderstaande locatie dient mogelijk ook een energie-audit te worden opgesteld. Hiervoor dienen de energieverbruiken te worden verzameld om de verbruikscategorie te kunnen bepalen. De gemeente Den Helder zal indien de verbruiken van deze locatie vallen binnen de verbruikscategorie ‘groot-of midden verbruik’, een energie-audit uitvoeren.

Straat-naam	Locatie-omschrijving	Huis-nr	Post-code	Woon-plaats	Opper-vlakte	Gebruiker	Opmerking
Lineweg	Sportpark De Linie Rugby club Den Helder	23	1783BA	DEN HELDER	865	2 huurders	Verbruik onbekend

Tabel 3 Locatie waarvan verbruik onbekend is.

3.2 WAGENPARK

Volgens de richtlijnen is de gemeente Den Helder in het kader van de EED verplicht om haar vervoersstromen in kaart te brengen en daarnaast om maatregelen in kaart te brengen waarmee de CO_2-uitstoot van het gemeentelijk wagenpark kan worden verminderd.

De huidige situatie met betrekking tot het wagenpark van de gemeente Den Helder is nog onbekend en zal nog onderzocht dienen te worden. Hierbij worden de volgende gegevens zo goed mogelijk in kaart gebracht:

- Samenstelling van het type en aantal voertuigen;
- Het verbruik per type brandstof;
- Het aantal gereden kilometers;
- De hoeveelheid CO_2-uitstoot.

Op basis van de verkregen gegevens zullen besparingsmaatregelen worden opgesteld en wordt aangegeven welke besparingen de gemeente Den Helder kan behalen gerelateerd aan het wagenpark.

4 PLANNING

Fase A Plan van Aanpak EED. Indienen van het plan van aanpak EED ter goedkeuring door de Regionale Uitvoerings Dienst NHN.

Fase B Uitvoering van de energie-audits. Na goedkeuring van de Regionale Uitvoerings Dienst NHN van het plan van aanpak EED, worden de energie-audits uitgevoerd. De rapportages van de energie-audits zullen ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Regionale Uitvoeringsdienst NHN (binnen 4 weken na het tot stand komen van de energie-audit rapportages).

Fase C Integreren uitkomsten energie-audits van MJOP's naar DMJOP's. De uitkomsten van de energie-audits wordt geïntegreerd in de bestaande Meerjarenonderhoudplannen (MJOP's) om te komen tot Duurzamemeerjarenonderhousplannen (DMJOP's).

Het voorstel van de gemeente Den Helder is om voor de uitvoering van de energie-audits, en de vervolgfases de volgende planning aan te houden.

Planning energie-audits en DMJOP's	**2017**			
	Q1	**Q2**	**Q3**	**Q4**
Fase A				
Indienen plan van aanpak EED				
Goedkeuring Rud NHN plan van aanpak EED				
Fase B				
Uitvoering energie-audits groot- en midden verbruik				
Indienen energie-audits groot-en middenverbruik ter goedkeuring Rud NHN				
Indienen en beoordeling Rud NHN energie-audits				
Fase C				
Uitkomsten uit de energie-audits verwerken in de MJOP's op te komen tot DMJOP's				
Indiening DMJOP's Rud NHN				
Start uitvoering DMJOP's				

Tabel 4 Planning energie-audits en DMJOP's

5 AFSLUITING

Dit plan van aanpak geeft duidelijke handvaten om te komen tot een planmatige implementatie van de noodzakelijke verplichting van energiebeheersing in relatie tot de EED. Door het volgen van de benoemde activiteiten binnen de vermelde tijdspaden zal een structurele energieverlaging voor de lange termijn worden gerealiseerd.

6 BIJLAGE

‘Locaties gemeente Den Helder’.

Bijlage E Detailplanning

Id	Taaknaam	Proceseigenaar
1	**PILOT**	**JBA**
2	Verkrijgen goedkeuring RUD op Plan van Aanpak SGS Search (bevestigingsbrief)	JBA
3	Budgetaanvraag energetisch onderzoek (college advies en presentatie)	JBA
4	Opdrachtverstrekking pilot energie audits (opdrachtbrief)	JWO
5	Energetische inspecties door SGS Search (energie auditrapporten)	JWO
6	Energie auditrapporten ter goedkeuring voorleggen RUD (goedkeuringsbrief)	JBA
7	Gegevens energie audits integreren met MOP's in O-Prognose (DMOP)	JWO
8	Evalueren energie audits, intern en extern (gespreksverslagen, memo's)	RBO
9	Doorrekenen scenario's (concept advies)	JBA
10	Concept advies voorleggen aan RUD (goedkeuringsbrief)	JBA
11	Evaluatie pilot en zo nodig bijstellen Plan van Aanpak (gesprekverslag/memo en aangepast PvA)	RBO
12	Tussentijdse terugkoppeling voortgang en resultaten naar college en raad (memo / advies / presentatie)	JBA
13		
14		
15	**VERDUURZAMING OVERIG RELEVANT VASTGOEDBEZIT**	**JBA**
16	Budgetaanvraag energetisch onderzoek (college advies en presentatie)	JBA
17	Nader in kaart brengen energieverbruik overig vastgoedbezit (aangepast Excel overzicht)	HPO
18	Aanbesteden energie audits resterende relevante panden vastgoedbezit (PvE tender)	JBA
19	Opdrachtverstrekking/gunning energie audits aan derde partij (opdrachtbrief)	JWO
20	Energetische inspecties (energie auditrapporten)	JWO
21	Onderzoeken financieringsmogelijkheden, bijv. ESCO's, EPC of Green Lease (advies)	RBO
22	Energie auditrapporten ter goedkeuring voorleggen RUD (goedkeuringsbrief)	JBA
23	Gegevens energie audits integreren met MOP's in O-Prognose (DMOP)	JWO
24	Doorrekenen objectscenario's en uitwerking advies op portefeuilleniveau (uitvoeringsplan en raadsvoorstel)	JBA
25	Uitvoeringsplan voorleggen aan RUD (goedkeuringsbrief)	JBA
26		
27		
28	**VERDUURZAMING PANDEN IN BIJZONDER BEHEER/EIGENDOM**	**JBA**
29	Duurzaamheidspartners benaderen en inventariseren samenwerkingsmogelijkheden (gespreksverslagen/mer	JBA
30	Bepalen juridische positie van verbonden partijen (uiteenzetting)	RBO
31	Inventariseren / afbakenen relevante gebouwen en oppervlaktes (aangepaste objectenlijst)	JWO
32	Tussentijdse terugkoppeling voortgang en resultaten naar college en raad (memo / advies / presentatie)	JBA
33	Nader af te bakenen uitvoering traject 3	JBA

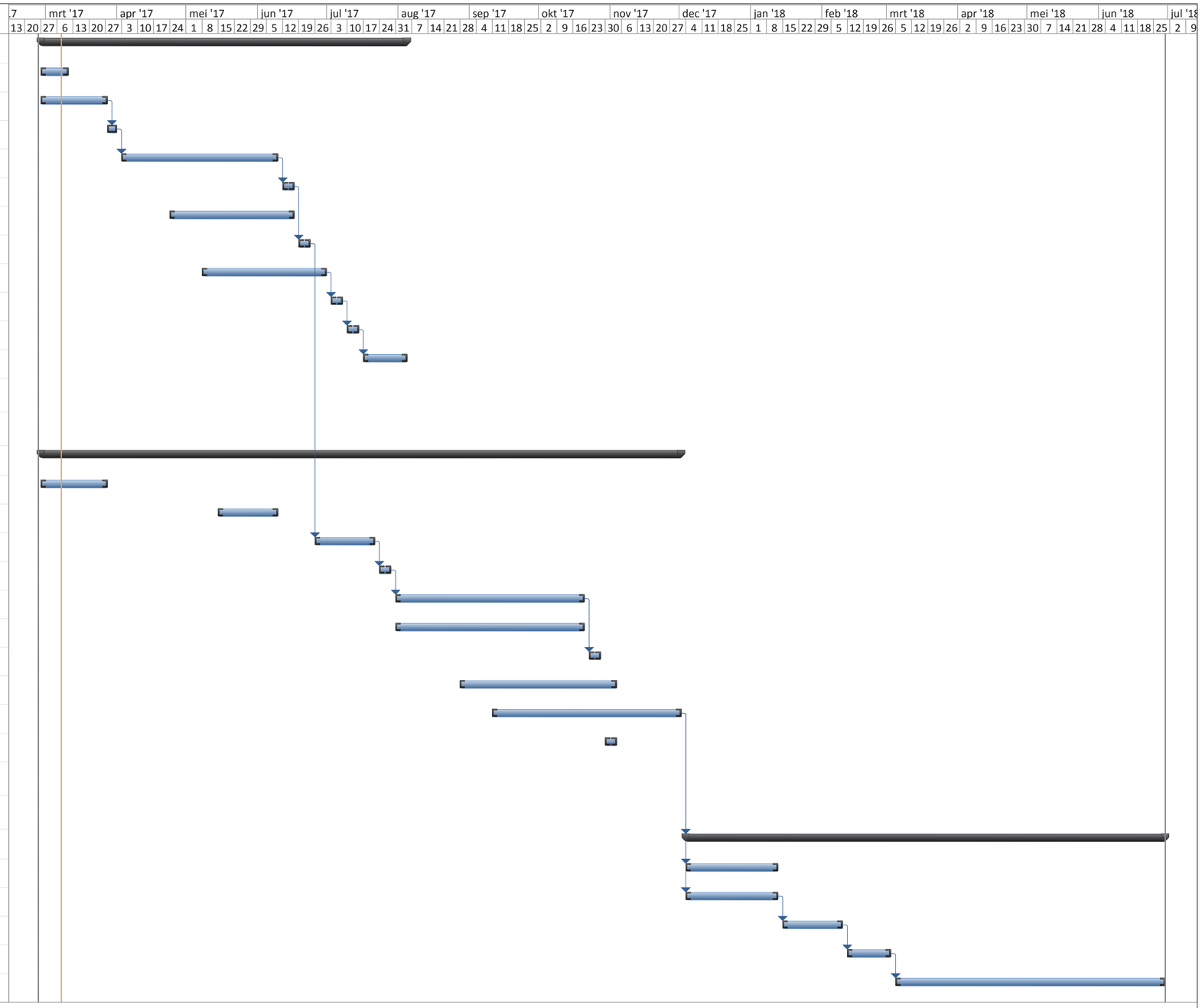

Project: Planning verduurzaming
Datum: woe 8-3-17

Taak		Samenvatting		Externe mijlpaal		Inactieve samenvatting		Handmatige samenvatting		Alleen einddatum	
Splitsing		Projectsamenvatting		Inactieve taken		Handmatig taak		Handmatige samenvatting		Deadline	
Mijlpaal		Externe taken		Inactieve mijlpaal		Alleen duur		Alleen begindatum		Voortgang	